

הישיבה השלוש-מאות-וארבעים-ושמונה של הכנסת השישית

יום רביעי, כ' כסלו תשכ"ט (11 דצמבר 1968)
ירושלים, הכנסת, שעה 11.05

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מזכיר הכנסת ח. ליאור:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונח היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ושלישית, חוק ההוצאה לפועל (תיקון), תשכ"ט-1968, - שחזר מוועד-דת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר א. בן-אליעזר:
הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. אבקש את מזכיר הכנסת להודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. שאילתות ותשובות

2. תחומי פעולתו של הרב ש. י. כהן
בעיריית ירושלים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הפנים ביום כ"ז בחשוון תשכ"ט (18 בנובמבר 1968):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 14 בנובמבר 1968 נמסר, כי מבקר עיריית ירושלים נתבקש על-ידי ראש העיריה לבדוק פרטי שיחה שקיים סגן ראש העיריה, הרב שאר ישוב כהן (מפד"ל), עם אחד מפקידי העיריה המקיים מגע עם תושבי מזרח העיר.

בהמשך הידיעה נאמר, כי מר קולק פנה למבקר בעקבות גירסה שלפיה פנה הרב כהן למר רפיק חלבי, העובד אצל הממונה על ענייני מזרח העיר, בהציעו למר חלבי לשתף פעולה עם משרד המפד"ל, אשר נפתח לאחרונה במזרח ירושלים ואשר מנוהל על-ידי אחד מפעילי המפד"ל שהתמחה בטיפול בערבים. לפי אותה גירסה, הוצע על-ידי הרב כהן למר חלבי לעזור לאיש המפד"ל במזרח העיר לטפל בבקשות המופנות אליו, והנוגעות לשירותים שמספקת העיריה, תמורת עזרה למר חלבי מטעם איש המפד"ל בטיפול באישורים וברשימות המופנים אל משרד הפנים.

הנני מבקש לדעת:

1. האם נבדקה הידיעה הנ"ל על-ידי משרד הפנים?

2. אם נבדקה - מה העלתה הבדיקה?

3. מה הם תחומי פעולתו של הרב שאר ישוב כהן בעיריית ירושלים?

4. האם בתוקף תפקידו הנ"ל יש לרב כהן מגעים עם משרד הפנים?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:
לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: מבקר העיריה הודיע, כי אין מקום לבדיקה נבדק.

לשאלה 3: סגן ראש העיר, הרב ש. י. כהן, ממונה בתוקף תפקידו על המחלקה לחינוך ולתרבות ועל המחלקה לחינוך על-יסודי.

לשאלה 4: כן.

היו"ר א. בן-אליעזר:
הכנסת תשמע שאילתות ותשובות.

1. ערבות מטעם עיריית תל-אביב
לקבלנים בשטח תכנית "ל"

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר הפנים ביום כ' בחשוון תשכ"ט (11 בנובמבר 1968):

בעתון "היום" מיום 8 בנובמבר 1968 התפרסמה ידיעה, שעיריית תל-אביב התחייבה לשאת בהפסדי קבלנים בשטח תכנית "ל" בסך מיליון לירות, אם ייאלצו כתוצאה מארובותיה של תחנת הכוח רדינג ד' לשנות את כיווני המסלולים של שדה-דב ובשל כך גם את תכנית הבינוי.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לשאלותי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. האם אישר משרד הפנים הוצאה זו?

3. האם אין לחייב את הממשלה בהוצאה זו ולא לקוף את ההוצאה על חשבון העיריה ואזרחיה?

4. מה בדעת שר הפנים לעשות כדי שעיריית תל-אביב לא תישא בהפסדים אלה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:
לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: העיריה טרם הגישה בקשה למשרד הפנים לאישור מתן הערבות הנ"ל לחברות קבלניות. לשאלות 3-4. הערבות המוצעת לקבלנים היא על נזקים העלולים להיגרם אם הרשויות הנוגעות בדבר לא תעמודנה בהתחייבותיהן לגבי קטיעת המסלול מזרח-מערב בשדה-דב עם סילוק הגורמים מהמקום.

העיריה הניחה, כי הגורמים הנוגעים בדבר יעמדו בהתחייבותיהם המפורשות בנדון.

במקרה שהערבות תאושר על-ידי שר הפנים והעיריה תחוייב לשלם לקבלנים לפי ערבות זו, יש להניח כי העיריה תשקול את האפשרות לתבוע מהממשלה השתתפות בתשלומים אלו. שר הפנים יקבע עמדתו על יסוד העובדות שיובאו לפניו על-ידי הגורמים.

בנובמבר 1968 נמצא: א) הגדר המקיפה את שטח בית הקברות היא שלמה ולא פגועה, וכן לא הוזנה בשום מקום; ב) לא נמצאו כל עקבות של חדירה לתחום בית הקברות. התחום נקבע לפי מפות הגושים המאושרות שבידינו ומדידות שוערכו בשטח, אם כי המצב פנימה מהגדר מוזנח ומצב דבות בו מנוצחות. לשאלה 6: בית הקברות הוא בתחום מוכרז ומוגן על-ידי ועדת בניין ערים ותכניות מיתאר, המהוות ערובה לשמירתו.

5. תנאי הרשיון לעתון "אל-קודס"

חבר הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הפנים ביום כ"ח בחשוון תשכ"ט (19 בנובמבר 1968):

הבוקר יצא לאור העתון "אל-קודס", שהוא עתון עדבי המופיע במזרח ירושלים. במאמדי המערכת שלו הוא קורא לנסיגה מכל השטחים, ועורכו הצהיר כי זו תהיה גישת עתונו גם להבא.

אי לכך רצוני לשאול את כבודו:

1. האין בדברים שנכתבו ובדברי העורך שנאמרו חריגה מהמותר לעתון לפרסם?
2. האם אין חשש שגישה כזאת עלולה לעודד את תושבי השטחים לפעול נגד השלטון הישראלי?
3. האם עובר עתון זה צנזורה לפני שהוא יוצא לאור?
4. מה הם התחומים או הגושים שהעתון צריך לכתוב עליהם, כדי שמשדרך ישקול את האפשרות לקחת מעורכו חזרה את רשיונו?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1: לפי כללי חופש דיבור ופידסום, שמדינתנו דוגלת בהם, אין מניעה לפרסם דעות הנוגדות את טובת המדינה.

לשאלה 2: הקו המפריד בין הבעת דעה והסתה הוא לפעמים מטושטש למדי, אולם בכל זאת יש להפריד בין שתי גישות אלה.

לשאלה 3: דינו של עתון זה כדין כל עתון אחר המוצא בארץ.

לשאלה 4: המקרים שבהם רשאי שר הפנים לבטל רשיון עתון מפורטים בסעיף 19 של פקודת העיתונות, 1933, וכמו כן יש לממונה סמכויות בנדון. אלה מפורטות בסעיף 6 לפקודה.

6. הכנסות המדינה והרשויות המקומיות

ממסי קולנוע

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

בעלי בתי הקולנוע תובעים להפחית את המסים המוטלים על הכרטיסים להצגות הקולנוע. הטענה היא, שהטלוויזיה מושכת את הצופים, המעדיפים לחזות בשידוריה במקום לקנות כרטיסים יקרים להצגות.

בעלי בתי הקולנוע מוסרים, שמא הפעלת הטלוויזיה פחת מספר מבקרי הקולנוע במידה ניכרת.

בקשר לכך אבקש את השר להשיב:

1. מהי מידת השפעתם של שידורי הטלוויזיה על מספר צופי הקולנוע?

3. הוראות להתקנת מיכלי דלק לתנווי חימום

חברת הכנסת ש. אלוני שאלה את שר הפנים ביום ל' בחשוון תשכ"ט (21 בנובמבר 1968):

לאחרונה מוצפת הארץ בהצעות להתקנת תנווי חימום "הסקה מרכזית", המחייבים התקנות מיוחדות של מלאי דלק והמבטיחים בעירה שוטפת במשך כל החודש.

אבקש לדעת:

1. האם מהנדסי מכבי-האש אישרו התקנת מיכלי נפט לצורך תנוויים בבתי-רבי-קומות?
2. האם נקבעו תקנים קבועים לצורך התקנה זו, על מנת שלא יהיה בבית אחד מלאי גדול מדי של נפט בחלקים שונים של אותו בית לפי הדירות?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1: הסמכות לאשר התקנת מיכלי נפט לתנוויים בדירות פרטיות נתונה בידי הוועדות המקומיות לתיכנון ובנייה.

לגבי בניינים רבי-קומות, שבהם הותקנה הסקה מרכזית, ניתן אישור הרשות המקומית עם הקמתם, בהתאם ייעוצות עם שירותי הכיבוי.

לשאלה 2: עד כה לא נקבעו תקנים כאלה — מאחר שצורת חימום זו חדשה בארץ והופיעה רק השנה. אבל לשכת מפקח כבאות ראשית הוציאה הוראות טכניות לכל רשויות הכבאות בארץ על אופן התקנת תנווי דלק. כמו כן הוצאו עלונים בנדון להסברה בציבור הרחב.

4. שמירה על בית הקברות בכפר-יסיף

חבר הכנסת א. טיאר שאל את שר הפנים ביום ל' בחשוון תשכ"ט (21 בנובמבר 1968):

בית-העלמין היהודי בכפר-יסיף, בו קבור, בין היתר, הרמח"ל, הולך ונעלם ועל הקברים מוקמים בנייני מגורים של תושבי הכפר. על כך מוסר העתון "ידיעות אחרונות" מיום 8 בנובמבר 1968.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונה ידיעה?
2. אם כן — מה הם הצעדים הנוקטים כדי למנוע בניית בניינים על שטח בית הקברות שבכפר-יסיף?
3. באיזה חלק מאותו בית קברות כבר ניבנו בניינים?
4. מה הסיבה שניתנו רשיונות בנייה שאיפשרו את הריסת בית הקברות?
5. מדוע לא ננקטו עד כה צעדים למנוע את הריסת בית הקברות?
6. מה הם האמצעים הנוקטים למען הגנת בתי הקברות במדינת ישראל?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלה 1: לא.

לשאלה 2: ראה תשובתי לשאלה 1.

לשאלות 3—5: לא ניתנו שום רשיונות בנייה להריסת בית הקברות. בסיור שנערך במקום ב-28

8. הפעלת תקנות רישוי וייחוד פעולות למהנדסים

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר העבודה ביום ט"ו באב תשכ"ח (9 באוגוסט 1968):

הובא לידיעתי כי משרד העבודה עומד להפעיל ב-15 באוגוסט תקנות רישוי וייחוד פעולות למהנדסים. אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונה האינפורמציה דלעיל?

2. מה הן ההשלכות של תקנות אלה על מצב תעסוקתם של אלפי הנדסאים וטכנאים?

3. האם תוכננה קליטתם בעבודה של אותם הנדסאים וטכנאים שהתקנות דלעיל עשויות להביא להפסקת עבודתם הנוכחית?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. לפי החלטת הממשלה מיום 1 באוגוסט 1968 נדחתה הפעלת התקנות לרישוי וייחוד פעולות למהנדסים עד ליום 31 במאדס 1969.

2-3. כידוע, ניתן עליי בית-המשפט העליון צו-על-תנאי בדיון ולכן לא אוכל להרחיב את הדיבור בנושא זה.

9. צימצום העבודות היוזמות ותעסוקה לדורי-עבודה

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר העבודה ביום א' בחשוון תשכ"ט (23 באוקטובר 1968):

הגיע לידיעתי, כי ראשי עיירות הפיתוח שיגרו לשר העבודה פנייה דחופה לעכב ולבטל את ההוראה על קיצוץ ימי העבודה בעבודות יוזמות. ראשי עיירות הפיתוח רואים בהוראת הקיצוץ פגיעה חמורה במאות משפחות מרובות ילדים בעיקר, שראשיתן בכוח עבודה מלא ומפאת גלים הגבוה לא סודרו בעבודה במפעלי תעשייה.

הנני לשאול את כבודו:

1. מהו תוכן ההוראה על קיצוץ ימי העבודה בעבודות יוזמות?

2. מתי צריכה להיכנס ההוראה זו לתוקף?

3. כמה ימי עבודה יקוצצו בעקבות הפעלת ההוראה זו?

4. בכמה תוקטן ההכנסה של המשפחות שתיפגענה כתוצאה מהקיצוץ?

5. אילו ישובים ייפגעו כתוצאה מהוראת הקיצוץ?

6. התבטל הוראת הקיצוץ?

7. מדוע מבוגרים, שהם בכוח עבודה מלא, אינם מסודרים בעבודה במפעלי תעשייה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. מטרתה של ההוראה היא צימצום המימון של העבודות היוזמות, לאור אפשרויות התעסוקה המצויות במשק.

2. בביצוע ההוראה הוחל בתחילת חודש נובמבר השנה.

3. בחודש הראשון, חודש נובמבר, הוקצבו 950 ימי עבודה פחות מאשר בחודש אוקטובר.

2. האם טענת בעלי בתי-הקולנוע על פגיעה

בענף — נכונה?

3. האם יש יסוד לתביעתם להקטין את המסים על כרטיסי הקולנוע?

4. מהי ההכנסה הכללית ממסי הקולנוע לאוצר ולקופות הרשויות המקומיות?

5. כמה מועסקים בארץ בענף הקולנוע?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

לשאלות 1, 2, 3: אין העניין בתחום טיפולו של משרד הפנים.

לשאלה 4: ההכנסה הכוללת ממסי הקולנוע לאוצר בשנת 1967/68 — 5,749,839.25 ל"י.

ההכנסה בפועל של הרשויות המקומיות ממסי קולנוע הסתכמה בשנת 1966/67 ב-37,000,000 ל"י. אומדן ההכנסות לשנת 1967/68 הוא כ-35,000,000 ל"י.

לשאלה 5: ראה תשובתי לשאלות 1, 2, 3.

7. אישור התכניות למפעל השפכים באזור ראשון-לציון

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הפנים ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

בידיעה שנתפרסמה ב"מעריב" של יום 22 בנובמבר 1968 נמסר, שעיריית ראשון-לציון טוענת כי מפעל השפכים המוקם באזור אינו חוקי, באשר הוברר כי מבצעי התכנית לא מילאו אחרי תנאי ועדת בניין ערים. המבצעים לא עמדו בתנאים שונים הקובעים כי לגבי כל פעולה ופעולה של ביצוע על המתכננים והמבצעים להגיש תכניות מפורטות, שכל אחת מהן נגפר חייבת באישורו של שר הבריאות. מתברר כי המבצעים לא עמדו בתנאי זה.

הנני מבקש לדעת:

האם ידיעה הנ"ל נכונה?

סגן שר הפנים י. ש. בן-מאיר:

א. בישיבתה מיום 6 בדצמבר 1967 אישרה הוועדה המקומית לתיכנון ולבנייה ראשון-לציון את הנחת אותו קטע צינור הביוב, בקוטר של 84 אינץ', העובר בתחומה מצפון לדרום.

ב. בישיבתה מיום 19 ביולי 1967 אישרה הוועדה המחוזית לתיכנון ולבנייה, מחוז המרכז, את הנחת הקטע הנ"ל של הצינור וכן את המשכו דרומה, וזאת במסגרת תכנית הביוב, שאושרה אף היא באותה הישיבה, לפי חוק הרשויות המקומיות (ביוב).

ג. היוזמים הניחו את הצינור הנ"ל.

ד. תכנית הביוב הנ"ל כוללת גם מספר אגני חימצון, אשר שליש מהם אושר בוועדה המחוזית לביצוע בשלב ראשון, בתנאי אישור תכניות מפורטות, לפי חוק הרשויות המקומיות (ביוב).

ה. היוזמים הקימו עד כה 4 אגנים לפני שאושרו לגביהם תכניות מפורטות. בינתיים הופסקה העבודה; התכניות הוגשו לוועדה המחוזית, אשר תדון בהן בישיבתה הקרובה, ב-11 בדצמבר 1968.

3. מה בדעת השר לעשות על מנת להניע את המעסיקים להנהיג עבודה חלקית, המקובלת בכל הארץ — צות המפותחות?

שר-העבודה י. א. אלמוני:

1. עבודה חלקית לנשים עדיין לא מקובלת במרבית המפעלים. בשירותים אחרים, כגון: זבנות, מסעדות ובתי-אוכל, מועסקות נשים רבות בעבודה חלקית.

2. טיעון המעבידים, שהמפעלים אינם ערוכים לפיצול משמרות.

3. במסגרת מאמצי המשרד לעידוד יציאת נשים לעבודה, ייעשה מאמץ לשכנע את אירוגני המעבידים להנהיג הסדרים לעבודה חלקית.

12. פעולות שירות התעסוקה

במזרח ירושלים

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר העבודה ביום ב' בחשון תשכ"ט (24 באוקטובר 1968):

אבקש את כבודו להשיבני:

1. מה מספר מחוסרי-העבודה בירושלים המזרחית, ובמיוחד בקרב הפקידות?

2. מה מספר העובדים תושבי ירושלים המזרחית, המועסקים בחלקה המערבי של העיר?

3. מה האמצעים שנוקט משרד העבודה לשם שמירה על העסקת פועלים בירושלים באמצעות לשכות העבודה?

שר-העבודה י. א. אלמוני:

1. בלשכת העבודה בירושלים המזרחית נרשמו 1251 מובטלים בחודש אוקטובר 1968, ביניהם 108 פקידים.

2. לשכת העבודה בירושלים המזרחית הפנתה לעבודה 1006 דורשי-עבודה בחודש אוקטובר 1968; 95% מהם הופנו לעבודה בירושלים המערבית.

3. שירות התעסוקה מפעיל את הפיקוח על זיקת החובה. במשך שלושת החודשי האחרונים הוגשו כ-70 תביעות כנגד מעסיקים שקיבלו פועלים שלא באמצעות לשכת העבודה ואף הוצאו במספר מקרים צווי מניעה להפסקת העבודה על-פי החלטת בית-משפט.

13. מתן אפשרות להתנגד לניכוי

מס מפלגות

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר העבודה ביום ח' בחשון תשכ"ט (30 באוקטובר 1968):

בכתבה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 25 באוקטובר בר 1968 נמסר, כי לפי אומדן הרווח בוועד הפועל התנגדו עד כה כמאה אלף עובדים לניכוי "מס המפלגות". מאידך גיסא טוען הכתב, כי ישנם קשיים בהשגת טפסי ההתנגדות, וכי המצב המשפטי אינו נהיר למעסיקים ולעובדים כאחד, עד כי נמצאו רבים שסברו כי חובה לנכות את הכספים.

בקשר לכך הנני מבקש לדעת:

1. האם דאג משרד העבודה להמצאת טפסי ההתנגדות לכלל חברי ההסתדרות?

4. דורשי-עבודה המסוגלים לעבוד בעבודות טבעיות במשק ישתלבו בעבודות אלה, ופרנסתם לא תיפגע, היא עשויה אף לגדול.

אלה מבין עובדי העבודה היוזמה שאינם מסוגלים לעבוד עבודה מלאה מפאת כשרם, יעברו מיון, ויסודרו בעבודה בהתאם ליכולתם.

5. שום ישוב לא ייפגע. העבודה היוזמה תקוצץ ביישובים שבהם היא קיימת עדיין, בעיקר בצפון הארץ.

6. ההוראה לא תבוטל. שירות התעסוקה נתבקש להקפיד בביצועה.

7. עובדים שהם בכוח עבודה מלא יסודרו בעבודתם טבעית.

10. שירותי לשכת העבודה בבית-ג'אן

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר העבודה ביום א' בחשון תשכ"ט (23 באוקטובר 1968):

הגיע לידעתי, כי לשכת העבודה בכפר בית-ג'אן נסגרה ודורשי העבודה בכפר נאלצים להזדקק לשירותי לשכת העבודה ברמת.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. מדוע נסגרה לשכת העבודה בבית-ג'אן?

2. התיפתח שוב ומתי?

3. מהו מספר דורשי-העבודה והבלתי-מועסקים בבית-ג'אן?

שר-העבודה י. א. אלמוני:

1. בכפר בית-ג'אן לא היתה קיימת לשכת עבודה, בשנת 1966—1967, עקב גידול האבטלה במקום, נפתח סניף לרישום מובטלים, פעמיים בשבוע. עם שיפור מצב התעסוקה ביולי 1967 נסגר הסניף בשל מספרם הקטן של הגרשמים.

2. אין בדעת שירות התעסוקה לפתוח שנית את סניף הרישום, בשל מיעוט דורשי-העבודה במקום. אולם נעשו סידורים, שמחפשי עבודה יפנו ללשכה הקרובה ביותר, שהיא — סניף הלשכה בפקיעין.

3. בחודש אוקטובר פנו ללשכה 44 דורשי-עבודה.

11. דרישה להנהיג הסדרים לעבודה

חלקית לנשים במפעלים שונים

חברת-הכנסת ר. הקטין שאלה את שר העבודה ביום ב' בחשון תשכ"ט (24 באוקטובר 1968):

מדי פעם מתפרסמת ידיעות בעתונות על מחסור רב בידיים עובדות במשק המדינה. עם זאת יש נכונות מצד נשים נשואות לצאת לעבודה חלקית — דבר אשר יכול לפתור במידה מסויימת את המחסור בידיים עובדות ולהעלות את הכנסת המשפחה.

הוברר לי, שמפעלי תעשייה ומקומות עבודה אחרים אינם מוכנים, למרות המחסור, להעסיק נשים נשואות בעבודות חלקיות.

אי לכך אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכוונות הידיעות על סירוב לקבל נשים נשואות לעבודה חלקית?

2. אם כן — מהי סיבת הסירוב?

15. תעסוקה למובטלים בחצור

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר העבודה ביום י"ד בחשוון תשכ"ט (5 בנובמבר 1968):

בעתון "דבר" מיום 18 באוקטובר 1968 נמסר, כי פועלים מובטלים מחצור, שהועסקו בעבודות עונתיות בחקלאות, הפגינו זו הפעם השנייה בימים האחרונים לפני משרדי מועצת הפועלים במקום, בדרישה לעבודה.

אי לואת רצוני לדעת:

1. כמה פועלים היו מובטלים מעבודה במחצית חודש אוקטובר?
2. מה עושה משרדך כדי להבטיח תעסוקה לפועלים המובטלים בחצור?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. במחצית אוקטובר נרשמו כמחוסרי-עבודה בחצור 51 איש, מהם — 29 נשים.
2. א) בשל גמר עבודות עונתיות, בנובמבר 1968, הועסקו 170 פועלים בעבודה יזומה; ב) שירות התעסוקה הגביר את הפיקוח בסביבת חצור, על מנת שיועסקו רק עובדים שנשלחו על-ידי הלשכה; ג) פועלים מחצור נשלחו לעבודה בתעשייה בקריית-שמונה.

16. מחסור בבעלי מקצוע בחעשיית המתכת

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוליו שאלה את שר העבודה ביום ט"ו בחשוון תשכ"ט (6 בנובמבר 1968):

בעתון "הארץ" מ-30 באוקטובר 1968 פורסם: "מחסור קשה בעובדים מורגש במפעלי מתכת רבים ולפעמים מביא הדבר לביטול הזמנות — נמסר לנציגי אגודת פועלי המתכת שסיירו בבתי-חרושת שונים. במפעלי "לילנד" אשדוד הביא המחסור בעובדים לביטול הזמנות, כולל יצוא. מספר עובדי מפעל "עשיות" גדל ל-300 והמחסור בכוח-אדם מעכב פיתוח נוסף של המפעל "פרמה-שרפ" ו"דודג'". בנצרת-עילית דרושים עשרות פועלים מקצועיים ואין להשיגם."

נוכת ההשלכות הקשות שהיו לפיתוח המשק כתוצאה ממחסור בפועלים ובעיקר פועלים מקצועיים, על תעשיית המתכת — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות?
2. כמה פועלי מתכת הוזמנו על-ידי לשכות העבודה בחודש אוקטובר 1968?
3. כמה פועלי מתכת נשלחו לעבודה בחודש אוקטובר 1968?
4. כמה הזמנות של פועלים לא היה בכוחו של שירות התעסוקה לספק?
5. כמה פועלים נמצאו בחודש אוקטובר בקורסים למקצוע מתכת המאורגנים על-ידי משרד העבודה?
6. האם היו נשים בין הלומדים בקורסים השונים למתכת?
7. אם לא — האם נעשו פעולות על-ידי שירות התעסוקה לעודד נשים ללמוד את מקצוע המתכת בקורסים המאורגנים על-ידי משרד העבודה?

2. האם דאג משרד העבודה, הממונה על ביצוע החוק, להבהרת המצב המשפטי על-ידי פירסומים מתאימים, נוכח אי-הבנת המצב המשפטי לאמיתותו אם ננקטו צעדים כנ"ל — מה היו צעדים אלה?

3. האם מנוכים כספים אלה גם מפנסיונרים?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

לשאלה 1: החוק אינו מחייב ניכוי, אלא מתיר ניכוי, ובכלל לא מדובר בו על טפסים.

לשאלה 2: לא היו, ואין, אי-הבנות לגבי המצב המשפטי.

לשאלה 3: חוק הגנת השכר אינו חל על תשלומי פנסיה.

היו"ר א. בן-אליעזר:

שאלה נוספת לחברת-הכנסת אבגרי.

אורי אבגרי (העולם הזה — כוח חדש):

מכיוון שיש מוסדות במדינה הדואגים לעורר את הרושם, כי אי-אפשר להתנגד אלא בטפסים מסוימים — ואת הטפסים האלה אין ממציאים — מה חושב משרד העבודה לעשות כדי שכל עובד במדינה יידע מה היא זכותו על-פי החוק?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

תשובתי ידועה עכשיו. כאשר אני משיב בכנסת, הרי התשובה מתפרסמת. ונדמה לי שכל עובדי ישראל וכל תושבי ישראל יודעים, שחוק מס המפלגות אינו דן לא בטפסים ולא בחובה.

14. פיקוח על קופות הגמל

חברת-הכנסת א. אבגרי שאל את שר העבודה ביום ח' בחשוון תשכ"ט (30 באוקטובר 1968):

בהתייחסי לדו"ח חדש של קרנות הביטוח והפנסיה המרכזית, אשר גערך על-ידי האקטוארים בוועד הפועל של ההסתדרות ואשר גילה עודפי הוצאה בהשוואה להכנסה מההון של הקרנות (בקרן "מבטחים" היה עודף ההוצאה על ההכנסה ב-1964 21.3 מיליון לירות, שנה קודם היה 28 מיליון לירות, וב-1961 היה 8.3 מיליון לירות בלבד; בקרן ביטוח פועלי בניין היה עודף ההוצאה על ההכנסה, בשנת 1967, 21.3 מיליון לירות, שנה קודם היה 26.1 מיליון לירות, וב-1961 היה 7.3 מיליון לירות בלבד) — הגני מבקש לדעת:

1. האם מקיים משרד העבודה במסגרת רשם האגודות השיתופיות, או בכל מסגרת אחרת שהיא, פיקוח על האגודות הנ"ל?
2. אם קיים פיקוח כנ"ל — מה טיבו?
3. האם כספי קרנות הפנסיה מושקעים מתוך תיאום או על-פי הוראת המשרד?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. כן.
2. רשם האגודות השיתופיות מקיים פיקוח על קופות הגמל. נושאי הפיקוח נקבעו בפקודת האגודות השיתופיות.
3. לא. השקעות כספי קרנות תנוגות לפיקוחו של הממונה על הביטוח והחסכון במשרד האוצר.

3. אם לא — כיצד בדעת משרדך להבטיח תעסוקה

קה למובטלים אלה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

ראה תשובתי, שניתנה זה עתה, לשאלתה של חבר-הכנסת יצחק גולן בעניין זה.

19. העברת פועלים מעבודות יומות

לעבודה יצרנית

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר העבודה ביום כ' בחשון תשכ"ט (11 בנובמבר 1968):

פועלי דחק בנצרת-עילית הפגינו נגד קיצוצי שעות עבודתם. לטענתם תורד הכנסתם עד 150 ל"י לחדש, — סכום שאינו מספיק לפרנסת משפחתם.

לפי הידיעות שבידנו הרי פועלים אלה מועסקים במסגרת עבודות יומות במועצה המקומית ובעבודות שירותים אחרים, וההחלטה לצמצם את מכסות עבודתם בשליש באה בעקבות המדיניות החדשה, שהונהגה על-ידי שר העבודה, המבקש לחסל לחלוטין את העבודות היומיות ולהעביר את המועסקים בעבודות אלה לעבודה רגילה.

אודה לכבוד השר אם ישיביני:

1. הנכונה הידיעה הנ"ל?

2. כיצד מבטיח משרדך שפועלים אלה לא תקופח פרנסתם והם יוכלו לעבודה יצרנית מכניסה במקום העבודות היומיות?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. הידיעה איננה נכונה. עובדים בעבודה יוממה, במועצה המקומית ובשירותים אחרים, הועברו לעבודות ייעור בקרן הקיימות לישראל. במקום עבודה זה משתכרים הפועלים שתי לירות יותר מאשר בעבודות יומיות אחרות. חלק מן העובדים, שהם מוגבלים בכוח עבודה, הועברו למסגרת עבודה המקובלת לגבי כל שאר המוגבלים.

2. משרדי מעבד תכנית שלפיה נשתתף באימונו בעבודה של כל עובד שעבד בעבודה יוממה וייקלט בעבודה יצרנית חרשית.

20. כביש גישה תקין למושב יגל

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר העבודה ביום כ' בחשון תשכ"ט (11 בנובמבר 1968):

תושבי מושב יגל שליד לוד תובעים זה שנים סלילת כביש גישה למושבם. עתה, עם התקרבות החורף ועונת הגשמים, בוססים תושבי ישוב זה בבוץ וקשה הגישה למושב עצמו.

הגני לשאול את כבוד השר:

1. מי מעבד סלילת כביש גישה למושב יגל?

2. מדוע לא נסלל עד היום כביש גישה למושב יגל?

3. הייסלל כביש גישה למושב יגל?

4. אם כן — מתי?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

במושב יגל קיים כביש גישה עם מסת אספלט במצב תקין, כמקובל בכל כביש גישה בארץ. הכביש מגיע עד לצרכניה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. קיים מחסור של בעלי מקצוע בענפי המתכת, אך הפירסום בעתון מופרז בהיקפו.

2. בחודש אוקטובר הוזמנו כ-1700 פועלי מתכת.

3. נשלחו לעבודה כ-1300 פועלי מתכת.

4. כ-400 הזמנות.

5. באוקטובר נמצאו בקורסים למקצועות המתכת כ-550 איש.

6. בקורס למסגרות השתתפו 8 נשים.

7. במקרה שתהיה היענות, נקבל גם נשים לקורסים למתכת.

17. תעסוקה והכשרה מקצועית למובטלים

בקריית-שמונה

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר העבודה ביום ט"ו בחשון תשכ"ט (6 בנובמבר 1968):

בעתון "למרחב" מיום 4 בנובמבר 1968 אנו קוראים: "בכיון של אלמנות וזעמם של דלי-עם ליווה אתמול את הפעלת התקנות החדשות של משרד העבודה לביטול העבודה היוממה בקריית-שמונה."

שאלותי הן:

א. הנכון הדבר שבעקבות ביטול העבודה היוממה בקריית-שמונה נותרו לפתע 200 ראשי משפחה ללא עבודה כלשהי?

ב. מדוע לא סופקה עבודת תחליף כלשהי או לא ננקטו אמצעים הולמים כדי להבטיח תעסוקת מעבר עד לסידור המובטלים בעבודה?

ג. הישנם בין 200 מובטלים אלה עובדים המסוגלים לעבוד קורסים להכשרה מקצועית, ומה עשה משרד העבודה בנידון?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

א. לא נכון.

ב-ג. רווקים שלא סודרו בעבודה יוממה הופנו למקומות עבודה טבעית בחרושת, וחלקם יופנו להכשרה מקצועית.

18. תעסוקה למובטלים בעיירות

הפיתוח בגליל

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר העבודה ביום כ' בחשון תשכ"ט (11 בנובמבר 1968):

בעתון "דבר" מיום 5 בנובמבר 1968 התפרסם כי נציגי עיירות הפיתוח בגליל הביעו מורת-רוח על הביצוע השיריוני של הוראת משרד העבודה בדבר חיסול העבודה היוממה מבלי להבטיח מקורות תעסוקה אחרים.

הפסקת העבודה היוממה בקריית-שמונה ובחרוז גרמה להעמקת האבטלה וראשי משפחות לא-מעטים מובטלים זה חודש ימים.

אודה לשר אם ישיביני:

1. מה הן הוראות הנהלת משרדך בעניין העבודות היומיות?

2. האם אותם מקומות שבהם אין מקורות תעסוקה אחרים ייהנו גם להבא מעבודה יוממה?

23. פרטים על העסקת ערבים מהשטחים**המוחזקים במשק הישראלי**

חבר הכנסת ד. לוי שאל את שר העבודה ביום כ"ח בחשוון תשכ"ט (19 בנובמבר 1968):

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. כמה ערבים מתושבי השטחים המשוחררים מועסקים במשק הישראלי?

2. באילו ענפים הם מועסקים?

3. כיצד חולקו עובדים אלה על פני הישובים בארץ?

4. כיצד מווסתים את ההיצע של כוח-אדם באזור רים השונים?

5. היש תושבים משטחים אלה הנשארים גם בלילות באזור עבודתם?

6. אם כן — כמה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. עד 1 בדצמבר 1968 נשלחו לעבודה על-ידי לשכת העבודה 1552 פועלים מיהודה, שומרון ורצועת עזה.

2. הם מועסקים בקטיף, מפעלי שימורים, בגיה, חקלאות.

3. באזור רמת-גן-חדרה — 752; ירושלים — 400; אשקלון-רחובות — 400.

4. העובדים מוזמנים על-ידי לשכות העבודה בישראל ורק לפי דרישתן נשלחים הפועלים מהשטחים.

5, 6. כל העובדים הנשלחים באמצעות הלשכה חוזרים כל ערב לביתם.

24. ניכויים משכר פועלי השטחים**המוחזקים, העובדים בישראל, על-ידי קרנות גמל**

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר העבודה ביום כ"ז בחשוון תשכ"ט (18 בנובמבר 1968):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 13 בנובמבר 1968 נמסר, כי שלוש קרנות גמל הסתדרותיות יקבלו 15% מן השכר ברוטו של כל פועל מן השטחים המוחזקים שיעבד בישראל. בהמשך הידיעה נמסר, כי השכר לא ישולם לעובדים במישרין, אלא לשלוש קרנות הגמל ההסתדרותיות: קרן פועלי הבניין, קרן הפועלים החקלאיים ו"מבטחים". הקרנות יגבו את השכר מהמעבידים, וינכו ממנו 32.3%, המורכבים מ-10% מס הכנסה, 4.5% לקרן הגמל, 1% מס אירגון, 1.8% ביטוח לאומי. פרט לכך תגבה הקרן 15% תמורת טיפולה בגבייה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. האם הערבים בשטחים המוחזקים ייהנו בקופות הגמל מביטוח, ואם כן — מאילו סוגי ביטוח? האם ייהנו מכל סוגי הביטוח שמחם נהנים עובדים מבטחים החיים בישראל?

3. האם הכספים שייגבו בדרך זו יישמרו בקרן מיוחדת?

21. העסקה למוכסלים בצפת

חבר הכנסת י. גולן שאל את שר העבודה ביום כ"ג בחשוון תשכ"ט (14 בנובמבר 1968):

בצפת עבדו בעבודות דחק לסירוגין במשך עשר השנים האחרונות כ-300 עובדים. לאחרונה פוטרו כל עובדי דחק אלה וביניהם אנשים בגיל העמידה וקשישים חסרי תעסוקה אחרת כלשהי.

שאלותי הן:

א. מה נעשה בעובדים אשר פוטרו מעבודות הדחק?

ב. כמה עובדי דחק נשארו ללא תעסוקה?

ג. מה נעשה בהם כדי להבטיח להם מינימום של ימי עבודה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

א. בצפת הועסקו במשך שנים מאות פועלים בעבודות יומות, בשל חוסר מקומות עבודה טבעית. עם התרחבות התעשייה הלך ופחת מספר המועסקים בעבודות יומות ומספרם הגיע בשנה האחרונה לממוצע של 140 פועלים.

ב. כ-40 דורשי-עבודה רווקים, אשר לגביהם עשה שירות התעסוקה מאמצים לסדרם בעבודה טבעית.

ג. השבוע מינתי ועדה מיוחדת שתפקידיה הם: (1) קביעת לוח זמנים לכל מקום להיסל העבודות היוז-מות; (2) בדיקת אפשרויות קליטה בעבודה לעולים חדשים; (3) בדיקת אפשרויות לתעסוקה מלאה לפוע-לים חקלאים זמניים, המועסקים בעבודות עונתיות; (4) הצבעה על תחליפים ומעבר לעבודה טבעית.

22. פיקוח על עבודת לילה במאפיות**בבאר-שבע**

חברת הכנסת ר. צברי שאלה את שר העבודה ביום כ"ז בחשוון תשכ"ט (18 בנובמבר 1968):

בעתון "דבר" מיום 11 בנובמבר 1968 הובאה ידיעה האומרת, כי בבאר-שבע אין פיקוח על אפיית לילה וכבר שנה שלא נערכה אף ביקורת אחת. בעלי המאפיות במקום מתחרים זה בזה וכדי שלא יפגרו בהספקת הלחם הם מאלצים את פועלי האפייה לעבוד בלילה, בניגוד לחוק.

אי לכך אתכבד לשאול את כבוד השר:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. אם כן — מה אומר כבוד השר לעשות כדי שבעלי המאפיות בבאר-שבע לא יעברו על החוק?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. הידיעה אינה נכונה, ולא ידוע לנו על אילוף פועלי אפייה לעבוד בלילה, בניגוד לחוק. בשנה הנוכחית נערכו 12 ביקורי פיקוח וביקורת בארבע המאפיות המצויות בבאר-שבע.

2. הפיקוח על עבודת הלילה במאפיות בבאר-שבע יוגבר, ואם יתגלו עבירות — ננקוט באמצעים לפי הנסיבות; בכללם, כמובן, תביעות משפטיות.

1. מהו המחסור הקיים כיום בכוח-אדם מקצועי ובאילו ענפים?

2. האם נעשה מחקר על כוח-האדם המקצועי שיידרש למדינה בשנים הקרובות, ואם כן — מה העלה מחקר זה?

3. מה הם האמצעים שנוקט משרד העבודה כדי להכשיר כוח-אדם מקצועי ובאילו ענפים?

4. האם ההכוונה להכשרה מקצועית בענפים השונים מבוססת על התיכנון הכלכלי בכלל ועל תיכנון הפיתוח התעשייתי בפרט?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. לא ניתן להצביע בדיוק על מידת המחסור בכוח-אדם מקצועי. לפי אומדנים זמניים, המחסור הוא בכוח-אדם מקצועי ברמות גבוהות, בענפי ייצור כגון תעשיית המתכת, האלקטרוניקה והקונפקציה.

2. הרשות לתיכנון כוח-אדם במשרד העבודה ביצעה, וממשיכה לבצע באופן שוטף, תחזיות ביקוש והיצע כלליות לכוח-אדם, במטרה לעמוד על צרכי המדינה בכוח-אדם מקצועי לטווח של חמש שנים בקירוב. בנוסף לכך מבצעת הרשות מחקרים שוטפים על קבוצות מקצועיות שונות, שחלקם כבר התפרסם (כגון: רופאים, אלקטרונאים, מורים בחינוך היסודי ועוד) וחלקם נמצא עתה בתהליך ביצוע ועתיד להתפרסם בעתיד (כגון: מהנדסים, אחיות, כוח-אדם בתעשייה ועוד).

3. מבנהו של אגף הנוער והחינוך המקצועי שונה ותוגבר על-ידי כוחות מקצועיים, על מנת שיוכל להגדיל היקף פעולות ההכשרה, ההשתלמות וההסברה המקצועית. (ב) יוגדלו המענקים ללומדי מקצוע.

4. ההכוונה להכשרה המקצועית בענפים השונים מבוססת, ובכוונת משרד העבודה להמשיך לבססה בעתיד, על תיכנון כוח-אדם במסגרת התיכנון הכלכלי בכלל.

26. הסדר בעניין תשלום שכרם של עובדים

מן השטחים המוחזקים המועסקים בישראל

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר העבודה ביום ל' בחשון תשכ"ט (21 בנובמבר 1968):

הריני מתכבד לשאול:

מה פירי ההסדר בין משרד העבודה לבין קרנות גמל הסדרותיות בעניין שכר העבודה של העובדים מן השטחים המוחזקים המועסקים בישראל, מהו השכר נטו ששולם לפועלים, מה הם הניכויים שיעשו וכיצד תבטח זכותן לגבי כספי הביטוח הסוציאלי שיצטברו בקרנות הגמל?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

פועל מהשטחים, העובד בישראל, יקבל את השכר המקובל, וינוכו הניכויים המקובלים.

התשלום יבוצע על ידי מדור התשלומים של שירות התעסוקה. על הניכויים, שיישמרו בקרן ממלכתית, תחליט הממשלה.

4. אם כן —

א. איזה שימוש ייעשה בקרן זאת?

ב. האם יושקעו כספי הקרן?

ג. אם כן — היכן?

5. בתוקף הוראתו של מי (אם בכלל) נעשה ההסדר הנ"ל?

6. האם ההסדר הנ"ל יחול על כל עובד מהשטחים?

7. מהו מספרם של תושבי השטחים המוחזקים המועסקים דרך קבע בישראל?

8. האם נעשה חישוב לגבי הכספים שיצטברו בדרך זו מדי חודש בקופות הגמל, ואם נעשה חישוב — מה תהיה ההכנסה?

9. האם נעשה לצורך ביצוע ההסדר הנ"ל הסכם בין ממשלת ישראל לבין קופות הגמל, ואם נעשה הסכם — מה הם פרטיו?

10. האם הסך של 15% משולם לקופות הגמל הנ"ל כעמלה תמורת ביצוע ההסדר הנ"ל או שהוא משולם למטרה אחרת, ובכלל — מה הם פרטי החישוב של ניכוי זה (15%)?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. הדיעה איננה נכונה.

2. הנושא בבדיקה.

3. כן.

4. הממשלה טרם החליטה בנושא.

5. על פי הוראת הממשלה.

6. על כל המופנים על-ידי לשכות העבודה ביהודה, בשומרון ובעזה.

7. ב-1 בדצמבר 1968: מיהודה, שומרון ועזה — 1552 מועסקים.

8. עדיין לא.

9. לא.

10. ראה תשובה לשאלה 1.

היו"ר א. בן-אליעזר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, לא הבנתי לגמרי: כמה מנכים מהשכר של הפועלים בשטחים המשוחררים והיכן נשמר הכסף הזה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אותם אחוזים שמנכים נשמרים בבנק בחשבון חסום, עד שהממשלה תחליט על גורל הכסף הזה.

25. הכשרת כוח-אדם מקצועי

חבר-הכנסת ד. ארזי שאל את שר העבודה ביום כ"ז בחשון תשכ"ט (18 בנובמבר 1968):

לאור הפירסומים השונים בדבר המחסור הקיים והצפי בשנים הקרובות בכוח-אדם מקצועי, אבקש את כבוד השר להשיבני:

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. כן, העובדות שבדיעה נכונות בעיקרן.
2. ביקור הפיקוח האחרון השנה במפעל היה ביום 9 ביוני, וכן היה שם ביקור לפני כן ביום 7 בינואר; בכל אחת משתי השנים הקודמות ל-1968 ביקרו במפעל שלוש פעמים.
3. כן. מפקחי העבודה סבורים, שתנאי הבטיחות ותודעת הבטיחות במפעל זה בדרך כלל טובים מאלו המצויים במפעלים דומים.

30. נתונים על פועלים מן השטחים המוחזקים המועסקים בישראל

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר העבודה ביום ל' בחשוון תשכ"ט (21 בנובמבר 1968):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מהו מספר הפועלים תושבי השטחים המוחזקים המועסקים בישראל, ובאילו מקצועות הם מועסקים?
2. מהו השכר שמקבל תושב השטחים המוחזקים המועסק בישראל?
3. מה הם האמצעים שמשדרך נוקט כדי לבער את נגע "תיווך העבודה" שהתפשט לאחרונה בארץ לגבי תושבי השטחים המוחזקים העובדים בישראל?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. לשאלה 1: ב'1 בדצמבר 1968 הועסקו 1552 פועלים בעבודה טבעית, בעיקר בלתי-מקצועית.
2. לשאלה 2: שכר שווה למקובל במדינת ישראל.
3. לשאלה 3: מקוים פיקוח מטעם שירות התעסוקה, על מנת שכל העובדים יישלחו אישית על ידי לשכות העבודה.

31. פיצויים לשאיריו של אדם שנהרג בתאונת עבודה

חבר-הכנסת מ. ארם שאל את שר העבודה ביום ל' בחשוון תשכ"ט (21 בנובמבר 1968):

לפני זמן קצר נהרג בתאונת עבודה עדאל סולימאן, בן 22, שעבד כעוזר למזלגן. חצי טון מטען, שגלש מהמכונה, מחץ אותו.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נבדקו סדרי הבטיחות לפני היציאה לעבודה?
2. אם לא — מדוע?
3. האם דואג משרד העבודה לפיצויים מהמפעל למשפחה השכולה, ומה שיעור הפיצויים?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. לשאלות 1 ו-2: כן.
2. לשאלה 3: לשאירי נפגע עבודה מובטחות זכויות וגימלאות לפי חוק הביטוח הלאומי. במקרה שבית-משפט קובע בתביעה אזרחית שהיתה התנהגות שלא כדין, מצד המעביד או גורם אחר, זכאים שאיריו לתבוע מהם פיצויים.

27. הסדר בעניין תשלום שכרם של עובדים מן השטחים המוחזקים המועסקים בישראל

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר העבודה ביום ל' בחשוון תשכ"ט (21 בנובמבר 1968):

כפי שפורסם בעתונות, עיבדו נציגי הממשלה וההסתדרות הצעה להסדר תשלום שכרם של פועלים ערביים מהשטחים המוחזקים המועסקים בישראל. אודה לכבוד השר אם ישיבני: מה הם עיקרי ההסדר הנ"ל?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

ראה תשובתי, שניתנה זה עתה, לשאלתה של חבר-הכנסת פלד בעניין זה.

28. כבישים למושב יגל

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר העבודה ביום ל' בחשוון תשכ"ט (21 בנובמבר 1968):

תושבי המושב יגל פתחו בשביתה כללית, בשל העדר כבישי גישה אל כפרם ובתוכו, דבר הגורם כי כל גשם כולא אותם בבתיהם מחוסר אפשרות לחצות את השבילים, שאדמתם הכבדה הופכת אותם עם כל גשם לביצה טובענית.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. מה הסיבה להעדר כביש גישה וכבישים פנימיים במושב יגל?
2. האם מצויות במשרד העבודה תכניות לסלילת כבישים אלה?
3. אם כן — למתי נועדה להיפתח עבודת הסלילה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

ראה תשובתי, שניתנה היום, לשאלתה של חבר-הכנסת אמיל חביבי בעניין זה.

29. חקירת נסיבות תאונה במפעל "גלחא"

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר העבודה ביום ל' בחשוון תשכ"ט (21 בנובמבר 1968):

בעתון "למרחב" מיום 8 בנובמבר 1968 נמסר על תאונת עבודה שאירעה במפעל "גלחא" למוצרי מחכת בבתי-ים. התאונה אירעה בעת שעובדת עסקה בנקיון מסביב לאחת המחרטות של המפעל — שערויתה נתפס בציר המחרטת והיא נפצעה קשה והועברה לבית-חולים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם ערך משרד העבודה חקירה בדבר נסיבות התאונה? אם כן — מה הן תוצאותיה?
2. מתי התקיים הביקור האחרון במפעל (לפני התאונה) מטעם נציגי המחלקה לבטיחות בעבודה?
3. האם קיימים תנאי בטיחות נאותים במפעל הנ"ל?

32. גביית מס מפלגות מעובדי עיריית תל-אביב

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר העבודה ביום ד' בכסלו תשכ"ט (25 בנובמבר 1968):

בידיעה שפורסמה בעתון "הארץ" מיום 20 בנובמבר 1968 נאמר: "עיריית תל-אביב גובה מס מפלגות בניגוד להחלטת הכנסת. אין העירייה מכירה בהודעה בכתב של העובד על התנגדותו לתשלום המס. האחראי לגבייתו, מר קופמן, העובד בקופת התגמולים של העירייה, אמר כי עובד שאינו רוצה לשלם, צריך לבוא אליו ולהצהיר בפניו בכתב על התנגדותו וסיבותיה. אחרי-כן עליו למלא טופס, המועבר לוועד הפועל. מר קופמן אמר, כי אינו מכיר בהודעה בכתב של העובד. הוא אישר כי העירייה, באמצעות קרן התגמולים, גובה מס מפלגות גם מעובדים רבים שהודיעו בכתב על התנגדותם לשלמו, וטען כי הסיבה לכך היא שלא באו למשרד להודיע, אלא הסתפקו בהודעה בכתב."

שאלותי הן:

א. האם ידיעה הנ"ל נכונה?

ב. האם ערך משרד העבודה חקירה בנדון, ואם כן — מה היו התוצאות?

ג. מה עושה משרד העבודה כדי למנוע הפרות חוק מסוג זה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

א. לא ידוע.

ב. התשובה שלילית.

ג. עובד ששכרו נפגם על-ידי פעולה, שהיא בניגוד לחוק הגנת השכר, וזכותו לפנות לממונה על גביית השכר ולקבל ממנו צו תשלום מתאים נגד מעבידו.

היממה היא איפוא בידי העובד או נציגות העובדים המוסכמת, ומכאן שהמשרד אינו עורך חקירות בקשר להגנת השכר.

היו"ר א. בן-אליעזר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, האם אינך חושב שפירסום כתבה כזאת בעתון מכובד כמו "הארץ" או הגשת שאלתה על-ידי חבר כנסת מהווה תלונה חשובה במידה מספקת כדי שמשרד העבודה יחקור בעניין וידאג לעמוד על זכויות העובדים?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

התשובה שלי שלילית. פירסום בעתון או שאלתה בכנסת אינם מהווים סיבה מספיקה לחקור, והחוק אינו מחייב אותנו לחקור.

33. ויסות עבודות בנייה

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר העבודה ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

חוגים העוסקים בעבודות קבלניות בהיקף של עשרות מיליוני לירות טוענים שלא חל בשבועות האחרונים שיפור כלשהו בענף וכי מיום לחימה המצב מבחינת ציוד ועובדים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. הנכונה הידיעה הנ"ל?

ב. מה עושה משרד העבודה לוויסות העבודות כדי למנוע עליית שכר ומחירים?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

א. נכון שהיקף הבנייה ההולך ומתרחב יוצר מצב של מחסור בכוח-אדם מקצועי וציוד באזורים מסוימים של הארץ.

ב. ועדת הביצוע לוויסות עבודות בנייה, עבודות עפר והובלה, פועלת כבר כסדרה ומפעילה ארבע ועדות-משנה, אשר מתפקדות לווסת את הבנייה הציבורית בארץ, ויש להניח שתוצאות פעולה זו תקלנה את הלחץ על שוק העבודה ועל רמת המחירים.

34. זכותם של עובדים לא לשלם מס מפלגות

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר העבודה ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

מדי יום ביומו מופיעות בעתונות ידיעות על לחצים ואיומים המופעלים כנגד עובדים במפעלים ציבוריים, כמו עיריית תל-אביב וחברת החשמל, העומדים על זכותם שלא לשלם את המס המפלגתי.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם ננקטים אמצעים כדי להעניש מי שמאיים, בגלוי או בעקיפין, על עובד בשל עמידתו של זכותו שלא לשלם מס מפלגות?

2. האם מביא משרד העבודה באופן גלוי ובהיקף נאות לידיעת העובדים את קיום זכותם שלא לשלם את מס המפלגות?

3. אילו אמצעים נוקט משרד העבודה למניעת לחץ ואיום על עובדים הפועלים בעניין המס המפלגתי בהתאם לחוק ולזכויותיהם?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

ראה תשובתי, שניתנה היום, לשאלתה של חבר-הכנסת אורי אבנרי בנושא זה.

35. זכותם של עובדים להודיע על סירוב לשלם מס מפלגות

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר העבודה ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

פנו אלי עובדים שכירים בחיפה והודיעו לי שאחרי שחתמו על טופס סירוב לשלם את מס המפלגות, קיבלו חוזר בוז הלשון, ממועצות העובדים של מפעליהם: "אתה הנך ברשימת המעטים אשר משום-מה החליטו לסרב לשלם את המס המפלגתי... מחובתנו, כנציגי ציבור העובדים וכנציגי ההסתדרות במקום, להעיר את תשומת-לבך לעובדה שהמס המפלגתי נגבה על פי החלטת ההסתדרות הכללית, והיא חלה על כל חברי ההסתדרות."

למכתב זה מצורף טופס של הודעה על ביטול סירוב לשלם את המס.

חוזר זה נוגד את החוק, באשר הוא בא לעודד את הרושם שיש החלטה המחייבת את העובד לשלם

36. הודעה לעובדים בחברת "צים"**בעניין תשלום מס מפלגות**

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר העבודה ביום ו' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

נדע לי כי בחברת "צים" שלחו לעובדים את ההודעה לתשלום מס המפלגות יחד עם חוזר הדן בנוהלי עלייה בדרגה. מכך הסיקו העובדים, בצדק, שמנסים להרתיע אותם מלהשתמש בזכותם החוקית לסרב לשלם את המס, על-ידי רמו כי הדבר יפגע בסיכוייהם לעלות בדרגה בחברה השייכת בחלקה להסתדרות.

שאלתי הן:

1. האם חקר משרד העבודה מקרה זה, ואם כן — מה התוצאות?

2. כמה תלונות מסוג זה נחקרו על-ידי משרד העבודה עד כה?

3. מה מתכוון משרד העבודה לעשות כדי למנוע הישנות של מקרים כאלה וכדי להעמיד את העובדים על זכויותיהם החוקיות?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

1. לא היתה כל תלונה, על כן לא חקר משרד העבודה.

2. אף לא תלונה אחת.

3. ראה תשובתי, שניתנה היום, לשאלתה שלך בעניין זה.

את המס. חוץ מזה משתמעת מתוכו גימה מפורשת של איום.

שאלתי הן:

1. האם חקר משרד העבודה מקרה זה, ואם כן — מה התוצאות?

2. כמה תלונות מסוג זה נחקרו על-ידי משרד העבודה עד כה?

3. מה מתכוון משרד העבודה לעשות כדי למנוע הישנות של מקרים כאלה וכדי להעמיד את העובדים על זכויותיהם החוקיות?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

ראה תשובתי, שניתנה היום, לשאלתה שלך בנושא זה.

הי"ר א. בן-אליעזר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

יש כאן מצב אבסורדי, כבוד השר. אתה אומר שרק העובד עצמו או הנציגות שלו יכולים לפנות, בעוד שהנציגות היא המפעילה עליו את הלחץ, והעובד נמצא תחת לחץ ופחד לפנות. האם לא נוצר כאן מצב שאין לו למעשה הגנה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

לחבר-הכנסת אבנרי הזכות להציע הצעת חוק שתשנה את החוק הקיים. חבר-הכנסת אבנרי, אני פועל בהתאם לחוק ולא אכנס עכשיו לוויכוח בעניין זה.

ג. הצעות לסדר-היום**1. התנחלות נרחבת נוכח חידוש פעולות מלחמתיות של האויב**

בנו כפי שלא פעמה מזה שנים. העת ההיא היתה שעת כושר.

ואכן, מיד לאחר המלחמה, ב-1 באוגוסט 1967, העלינו לפני הבית את התביעה להתארגן מיד להתנחלות עירונית וכפרית באזורי משלט, ליד מרכזי ישובים גדולים של האוכלוסיה הקיימת, ולהתפרש במרחבי ארץ ישראל. הצעתנו או נדחתה על-ידי הרוב המכריע של הבית. חזרנו והעלינו אותה שנית באוקטובר אותה שנה, ושוב נדחתה. לבסוף, בדצמבר, חצי שנה לאחר הנצחון, נאות ראש הממשלה להעביר הצעה נוספת שלנו לוועדת החוץ והבטחון. מאז ועד היום הזה נדונה ההצעה, בהמשכים, בוועדת החוץ והבטחון, במשך שנה תמימה.

בינתיים, מבחינה מעשית, הוקמו היאחזויות מספר. כל אחת מהן חשובה וברוכה. בגולן במיוחד; נקודות בודדות ביהודה ובצפון שומרון; ושתיים שלוש היאחזויות בסיני, שעליהן, ועל היושבים בהן, ברכה כפולה ומכופלת. אולם כל היאחזויות הללו גם יחד, עם כל חשיבותן, מספרן והיקפן הוא בחוסר-יחס משווע לאפשרויות ולצורך הדחוף להתנחל במרחבי ארץ ישראל, ובראש וראשונה ביהודה ושומרון, ברכסים, בבקעות וליד הנגר; אזורים שלמים של הארץ, כתום שנה וחצי מאז הנצחון, נשארו נקיים מיהודים; גם במקומות

הי"ר א. בן-אליעזר:

הכנסת תעבור לטעיף ט' של סדר-היום: הצעות לסדר-היום. ראשונה, הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת שמואל תמיר: התנחלות נרחבת נוכח חידוש פעולות מלחמתיות של האויב. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. עם תום מלחמת ששת הימים נפתחה לפני ישראל האפשרות הראשונה, לאחר אלפי שנים, לשוב ולהתנחל במרחבי ארץ-ישראל, להביא להתנחלות יהודים במרחבי ארץ-ישראל. המדינות הערביות והאוכלוסיה הערבית בארץ ישראל היו נתונות בהלם המפלה. העולם הגדול, ידידותי ועויין כאחד, עמד משתאה נוכח ההישגים המופלאים של צבא ישראל ושל המדינה, והיה נכון לקביעת העובדות על-ידי דוד שניצח את גלית. היתה שעת רצון בדעת הקהל העולמית, שזכרה את איום ההשמדה שריחף מעלינו, ואשר עזרה נשימתה נוכח הנצחון המופלא והמויחד במינו שישאל וזכתה בו. יהודי התפוצות היו חדורי התלהבות חסרת תקדים, והיו נכונים להיחלץ, בגוף ובחומר, להתגבר וגם לעלות ולהתנחל.

ובארץ עצמה עברה עלינו אולי שעתנו היפה ביותר. התרוממו כולנו. היינו מלוכדים, ורוח ההתנדבות פעמה

עתיד להיות הכובש בנושא זה, מר פנחס לבון, ואמר מעל מסך הטלוויזיה הישראלית: עלינו לסגת נסיגה חד-צדדית, ללא תמורה, כי יש בכך שיחרור.

(חבר-הכנסת מ. סורקיס קורא קריאת-ביניים)

ניווכח אם הוא מייצג אתכם, אנשי רפי' לשעבר, או לא. הוא ייצג גם אתכם. הוא יהיה דוברכם, למרבה הפרדוקס.

זוהי המדיניות המתגבשת במפלגת העבודה. זוהי המדיניות שבעקבותיה הולכים כל אלה שיושבים בממשלה בצל של מפלגת העבודה.

בעוד חודש-חדשיים, לפתע יבואו אל הבית ויאמרו: יש לחץ בין-לאומי שאיננו יכולים לעמוד בו, על כל מה שיהא נובע מכך. לחץ אינו נוצר בעלמא. חוק פסי הוא, שכאשר במקום אחד מצוי אוויר ובמקום שני - ריקות, נוצר לחץ מן הכיוון, שמצוי שם האוויר, אל עבר האזור הריק. כאשר הרצון הערבי נחוש ומתחזק, ואצלנו מבוכה - הלחץ יהיה משם לעברנו, ולא להיפך.

אסון אירע - ארץ ישראל השתחררה, ועכשיו צריך להשתחרר מן השיחרור. הר הבית נגאל, ואין ידעים מה לעשות בו. אתם מוכי מבוכה כיצד לברוח מן הנטל שהאסון הזה הביא עליכם. אין בכך הפרזה, חברי הכנסת.

בניוכח הזה, המתנהל בין שדים בפומבי, והממלא את כל חלל האוויר של המדינה, יש משום חולי מזעזע - פחד היהודים מארץ ישראל. כאשר אתה נזכר במתנגדים של הרצל מלפני עשרות שנים, ברבני המחאה שקראו אליו: לאן אתה הולך? לארץ שמצויים בה ביואים וערבים, לארץ מדבר; הלא הם היו צדיקים גמורים, הם היו אופטימיסטים מושבעים לעומת שרי ממשלת ישראל, אשר בימים שיש שני יהודים על כל ערבי, בימים שצה"ל חולש מן החרמון ועד הסואץ ועד הירדן, נבהלים הם מן הארץ, מנענים מלהתנחל בה. ביועדני ובמתכננים, מחכים ללחץ ומזמינים את הלחץ. אתה רואה לנגד עיניך מעין רוכב אשר באים אליו ומציעים לו: קח, קח את המפעל הגדול, הזה לדידך, והוא משיב: אני רגיל ברוכלות, טוב לי בכך, אני רגיל בקופה הקטנה שלי, אל תזעזעו אותי, אל תתנו לי את האתגר הגדול הזה. אני מצוי בשלי, התרגלתי כל חיי לרוכלות, ואיני רוצה להלך בגדולות.

אין זה חוסר כשרון, ואין זה חוסר יכולת. בעניינים שלכם, בענייני "מלחמות-היהודים", אתם מראים קנאות בלתי-רגילה על כל שעל, על כל צעד, על כל קורטוב של מושב וכסא. שם יש כושר, ויש תמרון ויש יכולת מאבק, וצמידות למשימה. שם הפאטוס פועל, שם "לא נותר על אף שעל אדמה", אבל כאשר זה מגיע לארץ ישראל - איזה רוחב לב, איזו קלות - "צריך להשתחרר מן הנטל!"

אדוני היושב-ראש, בל נתעלם גם מכך שהמלחמה והנצחון גירו כלפינו כוחות חדשים, הן בעולם הערבי והן בקרב הגוש הסובייטי. אי-אפשר להחזיר את המציאות אחורה. המלחמה נכפתה עלינו וחיייבים היינו להתמודד בה, אבל היא והנצחון גירו וליבו, ועלינו להתמודד עם מצב חדש, שלא נוכל לסובב אותו אחורה. הזמן הוא אלמנט פעיל, אינו עומד, ועתה נותרו חודשים ספורים מאוד לביצוע ההתנחלות.

שהוחלט על יישובם, מתנהלים הדברים בקצב איטי במידה מזעזעת. אתה עומד ותוהה, כיצד העם אשר בימים שלא היתה לו מדינה ידע להקים בן-לילה, במשטר עויין, במסגרת "חומה ומגדל", ישובים ללא תקציב נאות; כיצד העם הזה, עם תקציב של 7 מיליארד לירות, עם ההתנגיטות הכספית האדירה של יהודי חוץ-לארץ, כאשר הוא נשען על זרוע של צבא מעולה, כאשר הוא מאורגן במסגרת ממלכתית - אינו מסוגל, לכאורה, על כל פנים מנהיגותו אינה מסוגלת, לנצל את השעה הגדולה הזאת אפילו במקומות שלגביהם היתה החלטה.

אמש שוטטתי שוב במזרח ירושלים. ואתה עומד נדהם: צפון העיר, איזה קצב איטי של בנייה בתקופה שלנו, תקופת הקצב המודרני; דרום העיר, מן האזור היהודי ועד הארמון שנמסרת ממלכתית - ריק; לב העיר - ריק; קבר שמואל הנביא, הרכס השולט על ירושלים מצפון - שומם; ביתר מדרום - שוממה; גילה, ראס ג'אלה - ריקה. האומנם אין זה בכוחה של המדינה לעשות את המעשה הזה אפילו במקומות אשר לגביהם נתקבלה החלטה חיובית?

אלא שהסיבה אינה מקרית. זוהי מדיניות. אני מכיר את הסיפור שחוזרים עליו יומם ולילה, הממשלה החליטה שלא להחליט. אדוני ראש הממשלה, אי-החלטה הנמשכת שנה וחצי - היא החלטה. ואחראים לה כל עשרים ושניים השרים. אי-החלטה הנמשכת שמונה עשר חודש, לא ליישב את לב אפרים ויהודה, לא ליישב את הרכסים הסובבים את ירושלים, לא להתנחל ליד שכם ויריחו, לא להקים חברון עילית ובית-לחם עילית - היא החלטה. החלטה זו היא החמורה שבמחדלים מאז כמה ממשלה בישראל.

כך בוזבו ההלם הראשון של האהדה הבין-לאומית; כך בוזבו הזמן שעבר עד לבחירות בארצות-הברית, ביוזבו פרק זמן חיוני אשר מפניו התרענו בעוד מועד. ידענו שבארצות-הברית, בכלל מדינה חפשית, פועלים כוחות פוליטיים. השנה שקדמה לבחירות, שנה שבה אפשר היה לקבוע עובדות אשר לאחר מכן לא ניתן יהיה להזיזן - הותמנה. כך בוזבה תקופת המתח החריף שבין ארצות-הברית וברית-המועצות; ותקופת הפלישה לצ'כיה, אשר בה לא היה כל חשש שמדינה ירדודית תעכב בעדנו. גם על תקופה זו דלגנו. שר החוץ מצהיר השכם והערב, ואומרים כל דוברי הממשלה: אנו מקיימים שיחות עם יארינג, עם האנגלים, עם השבדים, עם הרומנים, עם כל מי שמוצא לנכון לנוע בינינו לבין הערבים, כדי להרוויח זמן, כדי למנוע תחילתות באו"ם. להרוויח זמן - לשם מה? כדי לחיות מן היד אל הפה, או כדי לקבוע בינתיים מציאות חדשה? מה נותן הזמן, שעליו לכאורה נאבק שר החוץ, אם אין מנצלים אותו ליצירת מצב חדש?

אבל הסדר היה כדלהלן: תחילה החלטה לא להתנחל, או הימנעות מהחלטה להתנחל, שהם היינו הך. אחר כך התחילו להעלות בקול ענות חלושה את "בעיות הדמוגרפיה". אחר כך הופיע השר ספיר ושינה את התיאוריה, בהכריזו שמסירת שטחים לירדן לא תהיה ויתור למען השלום, אלא שיחרור מעול. ביום ו' האחרון הצהיר שר החוץ, שעמדת השר ספיר היא עמדת הממשלה. ואמש הופיע חבר חדש של מפלגת העבודה, שכנראה

להכניס שוב את הסגנון של הימים ההם, תקבלי אותו בתורה.

העם והארץ הזאת נפגשו שוב, וגעגועים עמוקים של אלפי שנה, ואהבה נושנה, באו לידי ביטוי מופלא בפגישה המחודשת הזאת. המחולל של הממשלה מול הפגישה הזאת כמוהו כגרזן קר על הפריחה והליבלוב החדשים.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, שהבית לא רק ידון בנושא, אלא ידון בו במליאה. הנושא הועבר לוועדה לפני שנה ורבע, ומאז ועד היום, פרט לדברים שצינתי, לא אירע דבר. אין הצדקה שדחיית ההכרעה בנושא גורלי זה תימשך, כי הזמן יבוא ויטפח על פנינו. יש לקיים מיד דיון ובמליאה. ואל יאמרו לנו כי יש משהו סודי בנושא זה; השרים דנים על כך השכם והערב בראש חוצות. הכנסת רשאית וחייבת לעסוק בכך ולשים קץ לבריחה הגורלית מן החשובה בשאלות חיינו.

הי"ר א. בן-אליעזר :

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה ל. אשכול :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לו התכוון חבר-הכנסת תמיר, שהעלה כאן את ההצעה לסדר-היום שלו, רק להדגיש את חשיבות הנושא, הייתי אף משבח אותו. בזה בוודאי אין חילוקי-דעות. ואף דומה בעיני כי אין ממשלת ישראל דלה ממעש — בכל הסוגיה הזאת של התנחלות, זה שנים רבות. אולם, טעות יסודית כאן ביד חבר-הכנסת תמיר. הוא חושב, שדברים אלה נעשים רק בשיטת "חאפ". הוא טוען שהנה היו הכל מוכיח-תדהמה ואפשר היה אחת שתיים ליישב בהמונים את השטחים בלי לבדוק את השטחים אם יש ליישבם או לא, היכן ואיך.

אברהם טיאר (המרכז החפשי) :

האם לפני קום המדינה לא היה "חאפ"?

ראש-הממשלה ל. אשכול :

עוד אגיע לכך ואומר מה היה לפני קום המדינה, מה היה עם קום המדינה ומה היה לאחר קום המדינה. המפה שהיתה עד למלחמת ששת הימים ידועה, וכן ידועה המפה שלאחר מלחמת ששת הימים. אין צורך לחזור ולפרט את הדברים, ומה גם שכבר דיברנו על כך כאן בכנסת פעם או פעמיים.

בוודאי לא תתפלאו לשמוע שקשה לי להתחרות עם חבר הכנסת הנכבד בלהט ההתיישבותי שלו. אני כידוע ירוק במסכת הזאת. גם לא אנסה להתחרות בבוגרפיה של חבר-הכנסת תמיר בתחומי ההתיישבות, אם תחת שלטון אחרים ואם תחת שלטון ישראל.

שמואל תמיר (המרכז החפשי) :

התחלפנו או בתפקידים — היה מי שישב והיה מי שהתיישב.

ראש-הממשלה ל. אשכול :

איני מבין את הרמוז. נניח, שאתה מתכוון למי שישב בבית-הסוהר, אבל היו הרבה שנים שלא ישב בבית-הסוהר.

כאשר אתה רואה את הסובייטים מתחילים להיות מתונים, מתמלא הלב חרדה, מפני שמאחורי ה"מתינות" הזאת אורבת מזימה; כאשר אתה חש רוחות מזרחיות מנשבות גם בקרב ידידים בארצות-הברית; כאשר אתה שומע את המדינות הערביות מדברות כאילו על "פתרון מדיני"; וכאשר אתה רואה את "אל-פתח" מחציץ ראש, מיום ליום, ואת בחוריו עומדים ומצהירים הצהרות בבתי-משפט, ונוהגים בדרך שלא חלמו עליה עוד לפני חצי שנה; וכאשר אתה שומע את סגן ראש עיריית עכו מגיע למסקנות שאם היהודים מדברים על נסיגה, אז צריך לדבר גם על עכו ונצרת — כל אלה הם תוצאה של מחדל הנובע מכך שהכל נוכחו שהיהודים נסוגים. נסוגים בפה, נסוגים בהצהרות, נסוגים במדיניות, ועל הכל — נסוגים בפועל כאשר מחליטים שלא להחליט על התנחלות.

ההיחלוציות ברוכות הן. עוד מספר נקודות בבקעת הירדן, דבר עצום הוא. בוודאי איני מזלזל בכך. וגם אם זה מאוחר, תבוא הברכה גם על המאוחר. אולם מה שדרוש לנו — אינו זה. דרושה התנחלות המונים, והיא אינה יכולה להיות בנויה על מתנדבים בלבד. עלי-נו לאתר שטחים, להפכם לאזורי פיתוח, לתת הקלות מרחיקות לכת, כפי שלא ניתנו בשום אזור בעבר, להקים התיישבות עירונית לזוגות צעירים, לעולים חדשים ולוותיקים. כשם שהלכו לדימונה, לערד ולאלת, יילכו גם להתנחלות זו. צריך ליצור גל חדש, אווירה חדשה, ולהוויי לכך חלק נכבד מן התקציב, כי נושא זה חשוב יותר מכל סעיף, פרט לתקציב הצבאי, חשוב כמו התקציב הצבאי, כי הוא יחסוך בדם כמו התקציב הצבאי.

אני שואל, אדוני ראש הממשלה: נניח, לרגע — והרי זה כלי-כך אפשרי גם לדעת שר החוץ — שכל ההתרוצצויות, כל המשא-ומתנים, כל הפניות, וכל התחנונים, וגם ההיתממויות החדשות של הסובייטים לא יביאו מאומה, ואנו נישאר בעמדתנו כמות שאנו בקוויים האלה; האם לנצח נשב על כידונים בשטחים? האם לנצח נשב ככובשים צבאיים בארץ ישראל? האם ניתן יהיה להמשיך בדרך זו, של שליטה צבאית גרידא, ולא כעם ששב הביתה? האם אין זה מחליש את כל מעמדנו שם?

אדוני היושב-ראש, כבד כשאל החטא של המחולל הזה. העם והארץ הזאת נפגשו שוב.

רוח הקטין (מפלגת העבודה הישראלית) :

כמה מאנשי תנועתך יצאו להתנחלות מאז מלחמת ששת הימים?

שמואל תמיר (המרכז החפשי) :

הבחורים שלנו, ככל הבחורים הישראליים, הם בנח"ל, ובכל הפעילויות בשטחים ובהתנחלויות.

(חברת-הכנסת ר. הקטין קוראת קריאת-ביניים)

אז אינך ידעת את הנעשה. בדיוק כשם שהם מתנדבים לחיל-האוויר ולחיל-הים, כך הם מצויים בהתנחלויות הנח"ל, בדיוק כמו בצנחנים ובשריון. הסגנון הזה של נסיון להפרדה בין ישראלי וישראלי, בין לוחם ללוחם, מוטב שתנידו ממנו. אם את רוצה

שאינם עומדים הכן לפעולה. אמרת שיש להרים תנופה גדולה, להביא המונים וליישבם. בכלל, לא בונים ומיישבים בעת תדהמה. מי שבקי ורגיל בעניין זה, ידע שכל דבר טובע זמן. גם התבקעות אפרוח מביצתו אורכת שלושה שבועות.

יעקב חזן (מפ"ם):

תשעה-עשר יום.

(חבר-הכנסת א. טיאר קורא קרי-

את ביניים)

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אינני חקלאי. אני ידע שהיו שנים רבות, שאתה ואחרים לעגתם לעסק הזה של חקלאות והתיישבות.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

איש לא לעג לחקלאות. היה מי שלעג לתל-אביב ועוד, אבל נניח לכך. היה מי שלעג לתל-אביב ולתעשייתה. אם באים לברר את העבר, יש לברר עד תום.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אם באים לברר את העבר, נעשה זאת עד תום. לנו לא חידשו את התעשייה. אולי את הרכילות הקטנה, שהיא נחלת גלותנו. לזה לא התלהבנו. זה נכון. אבל יצירה מן המקור, יצירה וקשר לטבע, גם בתעשייה — מתי עבדו אנשינו בבית-החרושת לשמן בבן-שמן? — לפני חמישים שנה.

אני מציע לנהוג קצת קצת בצניעות כשבאים מדי פעם בפעם להעלות את השאלה פה. ולא להופיע במין הרמת ראש, שהנה אפשרי הדבר תוך שבועות וחודשים להביא המונים בזמן הזה, כשאין מיליונים באירופה וכאשר העברנו את כל היהודים מארצות ערב, מגלויות ערב המרדדות, ומברית-המועצות לפי שעה לא באים יהודים. לא צריך לעשות את העניין הזה פשוט כל-כך עד כי יכול אתה להגיד: הנה, אתם אנשי מחדלים, תנו לנו — כביכול — ואנו נעשה את המלאכה. אילולא דיבורם כך, היינו מתייחסים ברצינות רבה להעלאת שאלה שהיא מאוד חמורה. הזכרת שפעם היה ויכוח, ואתה מתכוון בוודאי לאיש מסוים שאמר: לא זה, לא נאלבקי; והוא גם אמר: יהודים, עם ישראלי — אייזן? זה היה באותם הימים כשעדיין היו יהודים באירופה.

ובכן, אציין שבכל מקום שאפשר, בכל מקום שהוא ריק, קמות היתחויות של נח"ל. הדרום שלנו — גם הוא תובע תוספת ישובים, כל זה נעשה והולך.

הייתי אומר, שאם לא דיבור — וסלה לי, אבל אני מוכרח לומר זאת — לשם ראוהו...

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

זו מלה ישנה מאוד.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

כן. בכלל, השפה היא בשימוש זה אלפי שנים. השאלה היא מה הרעיון שאתה מלבישו מלים אלו. הרי הנושא הזה נמצא על סדר-יומה של ועדת החוץ והבטחון. גם הממשלה מטפלת בו ונאבקת עם עצמה מדי פעם, ויש לה נימוקים, ויש לה סיבות —

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
או לחמו.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

גם אני הייתי בין הלוחמים. אני מדבר על הלהט ההתיישבותי שפתאום התלקח בלבך.

אברהם טיאר (המרכז החפשי):

תבוא הברכה על כולם.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אם אתה כוחן, בודאי תתמלא ברכה זו. גם התיזה, שהתחדשה זה עתה בבית-מדרשו של חבר-הכנסת תמיר, שההתיישבות היא הנותנת תוכן ממשי להישגים המדיניים ולעתים גם יוצרת את הבסיס להישגים — כמה שנים התווכחנו על זה? כמה שנים דיברנו על כך? כמה שנים נפרדנו ונחלקנו על כך?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

לא אתי.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

איני בטוח. היה ציבור שנרתם בכל חום לבו, במצב חוקי זה ואחר, והשקיע את כוחותיו ליצור עובדות במקום שאפשר היה ליצור עובדות. תיזה זו טובה וחשובה כל-כך, עד אשר למענה בלבד כדאי היה לשמוע את כל דבריו של חבר-הכנסת תמיר.

כידוע, וכבר אמרתי זאת, טחו עינינו מדאות כל זה עד המעמד הזה. לא עלינו על דרך ההתיישבות ולא על דרך יצירת עובדות, וחבר-הכנסת תמיר הוא בבחינת "ברוך פוקח עיוורים".

אשר לצד הבטחוני של ההתנחלות, אכן יש בכך גם צד בטחוני. זו היתה מלאכתנו עשרות בשנים. הנה עכשיו הופיע הדבר כחידוש הלכות ונעזות בפי מר תמיר. עד ימי "חומה ומגדל" ומימי "חומה ומגדל" ואילך לא ידענו את הסוד הזה כלל ועיקר. מטעם זה דווקא, וגם מטעמים אחרים המובנים מן הסתם לרוב חברי הבית הזה, אם יש דבר שיש להקדים בו נעשה לנושע, הרי זה הדבר. כך מנהגנו כל הימים וכך גם עכשיו. אינני ידע מה החלטנו ולא קיימנו ומה לא החלטנו. אתה אמנם הבדלת ואפילו אמרת איוו מלה טובה על הישובים ברמת-הגולן, בעמק, לאורך הירדן ובדרום. אתה רוצה לתאר תמונה שאפשר בהמונים להתיישב ולהתנחל בצורה עירונית ביהודה ובשומרון. אתה טועה ומטעה רבים. אולי לא כל-כך רבים, כי אולי יש כאלה שאינם מקשיבים ויש כאלה היודעים את הנעשה בארץ; מי שמכיר את הארץ ואת החבלים הללו ואת ההרים הללו ואת הערים הללו, ידע שאתה מוביל אותם בדרך-לא-דרך.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

מה ההבדל בין נצרת עילית לבין חברון עילית?

ראש-הממשלה ל. אשכול:

כבר שמענו זאת כמה פעמים, כשם שנשאלתי כמה פעמים מה היה כאשר קודמי באו לארץ. פעם אשיב על שאלות אלה, אבל התשובה תובעת זמן רב. אז היו לפחות חמישה מיליון יהודים שנשחטו בשואה. יש כיום שלשה מיליון וחצי יהודים בברית-המועצות

חוברת ח', ישיבה שמ"ח

— הצעות לסדר-היום (אשכול, ש. תמיר, בן-אליעזר) —

החדשה והחדשה שאנחנו עושים, רתומים לעגלת העשׂייה, ובעצם גם לממשלה יש בזה תפקיד. האנשים רתומים לעגלה זו של עשייה, והם עושים ופועלים במיטב מסירת תם ונאמנותם וכנותם לקראת המטרה הכבדה מתוך ראיית המצב, ראיית הנולד וניצול ההזדמנויות והאפשרויות — אבל מתוך ראייה כוללת של העניינים, ולא מתוך שפלוני מתעורר ביום אחד בהיר ואומר: הביטו נא, הנה פה יש איזה מגרש ועל המגרש הזה עדיין אין עומד בית — מדוע אין עומד בית?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
כך זה עומד בירושלים?

ראש-הממשלה ל. אשכול:
כן, כך זה עומד בירושלים. בירושלים נעשית עבודת בניין עצומה. צריך שתהיינה עיניים לראות.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
אני רואה יום יום...

ראש-הממשלה ל. אשכול:
לא נחוץ לראות יום יום. כי יום יום אולי אפילו תינוק אינו צומח. אבל נעשית עבודת בניין של מאות ואלפי בתים, תוך פעולה של משיכת יהודים, על הונם, על-ידי הכרזות ירושלים כעיר בעלת הנחות גדולות לנאחזים ולמתיישבים בה. נעשית פעולה ענקית, ונכון שכל מה שאנו עושים, היינו רוצים לעשות כפליים ופי שלושה מכפי שנעשה.

לפני רבע שעה בערך עמד על דוכן זה שר העבודה והשיב על שאלות בקשר לביצוע העבודה, ואינני רוצה לחזור על הדברים. כאשר עשינו את המלאכה של התיישבות מבהלת — ואינני מתבייש בכך — והע" לינו על הקרקע 100–150 ישובים, כאשר הביאו האניות 100–150 אלף יהודים, באה לאחר מכן ביקורת שהתיכ- נון לא היה כשורה ומלאכת הבניין לא היתה טובה — ואני מייעץ לך, חבר-הכנסת תמיר, לחפש את העתו- נים מאותם ימים ולקרוז את הדברים. דיברתי עם אחד מטובי המתכננים בישראל ואמרתי לו, שאני חושב שהוא מלא ביקורת, אבל הוא השיב לי: לא, לא עכשיו הזמן לכך.

הפרשה של חבלי הלידה של ישובים על אדמה דיקה, עזובה ושוממה בירושלים, תובעת את התיכנון שלה. לא הייתי רוצה להיות עד לכך שכעבור שנה אולי אתה בעצמך, חבר-הכנסת תמיר, תבוא, תכתוב ותדבר על ליקויים — ובכל עניין יש ליקויים — בתיכנון בנינה של ירושלים.

בירושלים נעשית עבודה גדולה, ואני מבין שיש אנשים שקצרה רוחם, וגם אני הייתי רוצה לראות במשך הזמן עוד מאה אלף יהודים בירושלים. אבל רצון אחד, ואפשרויות אחד. אנו עושים במיטב המאמצים, המסי- רות והנאמנות למען עם ישראל ועתידו בעניין זה.

אני מציע שנחל מהבאת הצעות כאלה אחת לכמה חודשים — וזוהי רק הצעה —, מפני שהדברים אינם נאפים ככעכים.

היו"ר א. בן-אליעזר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהן-צידון, להצעה.

נימוקים וסיבות שהם מכבשונה של הארץ, בנינה והתפתחותה.

אם לשם מראית-העין — מוטב לה להצעה זו שלא נבראה משנבראה. כי יש הרבה דברים — וחבר הכנסת הוא אדם אחראי — אשר אינם מוסיפים הרבה כוח ועוצמה בוויכוחים דווקא. אפילו מה שאמרתי אני ומה שאמרת אתה — אין זה מוסיף הרבה כוח ועוצמה, ואין אנו לבדנו היום.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
וההצהרות של ספיר ולבון מועילות?

ראש-הממשלה ל. אשכול:
אני מדבר על הכנסת, על הממשלה, על ועדת החוץ והבטחון.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
אבל לא חיים במנותק.

ראש-הממשלה ל. אשכול:
יש בציבור אנשים — אינני רוצה להזכיר שמות — אבל יש אנשים ואישים המדברים — ואני מתחלחל מן הדברים. אבל אנחנו בחרנו בשיטה של חיים דמוקר- טיים, וכל אחד מביע את דעתו. אבל פה בית-המחוקקים, ובית-המחוקקים נתבע להתנהג בעניין זה לפי הכלל: "מלה מסלע, משתוקא בתריץ", ולא להרבות לנפנף בדג- לים ולהוכיח שאפשר היה להעמיד בזמן הזה עוד מיליון או שני מיליון יהודים וליישב את השטח. אמנם, השטח הנוסף שעכשיו בידנו, הוא גדול, אבל כלום יכול מישו מן החוץ לחשוב שהוא ריק לגמרי מאדם?

ובכן, הייתי אומר: טוב לה להצעה זו שלא נבראה משנבראה. אבל העניין בטיפול, ולא רק בטיפול — העניין גם בעשייה. אינני רוצה להיכנס לפרטים — איזו עשייה? פעם כבר סיפרתי על נקודות, על ישובים והיאחזויות. אפשר לבדוק אם ניתן לעשות משהו בהיאחזות עירונית — אם יש לנו אנשים, אם יש לנו מה לעשות, אם יש לנו אמצעים, ואם זה מוסיף כוח או אולי להיפך.

אני מציע להסיר את ההצעה מעל סדר-היום. העניין בטיפול ובעשייה. ומה שנוגע לחלוקת התפקידים הללו, שאחד עושה, ועתים גם תוך שתיקה, כי השתיקה יפה לעניין, והשני בא ומדבר ומדבר — זו אינה דרך, באמת אין זו דרך בשביל כנסת רצינית.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אינני מציע לראש הממשלה לחלק את המתנחלים בין תומכי הממשלה לבין לא-תומכים, מפני שהעובדות יטפחו על פניו. אין זה מחייב כאשר באה חברת- הכנסת הקטין ואומרת זאת, אבל לא ייתכן שזה ייאמר מפי ראש הממשלה. מי שעושה זאת, בראש וראשונה, הם האנשים בשטח, והם של כל חלקי העם.

ראש-הממשלה ל. אשכול:

אינני תופס את הטענה הזאת. אני מברך על כל בחור צעיר וטוב, וכמות שהוא, מכל השכבות והפלגות והמפלגות שיושבות כאן, אני מוכן להניח — בלי שבדק- תי זאת — שכולם משתתפים בפעולת ההיאחזויות

שלמה כהן-צידון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנושא שהעלה היום חבר-הכנסת שמואל תמיר ותשובתו של ראש הממשלה ראויים לליבון בוועדת החוץ והבטחון. הציבור יתקשה להבין מדוע ההצעה מוסרת כלל מסדר-היום. הייתכן לטעון שאין הנושא, אפילו כשהוא מוצע ומנומק בגיממה פולמוסית וקטירוג נגד הממשלה, ראוי לליבון? אימתי מוסרת הצעה מסדר-היום? — כאשר הממשלה איננה מכירה בה עקרונות, כשאין לה מה להוסיף לאמור בהצעה, כאשר כל הנימוקים עלולים לעשות רושם שאכן המדובר בקטירוג. לא כן לגבי ההצעה, כפי שנומקה על-ידי חבר-הכנסת תמיר.

אמת הדבר שהכותרת של ההצעה מפחידה במקצת: התנחלות נרחבת נוכח חידוש פעולות מלחמתיות של האוייב. אפשר לשאול: האם ההתנחלות היא תוצאת חידוש פעולות אלה על-ידי האוייב? האם בלעדי פעולות אלה בכלל לא היה צורך להקים נקודות התיישבות חדשות? האם ההתיישבות בשטחים החדשים מבוססת על זכותנו לגבי מקומות ההתיישבות? האם מבוססת היא על שיקולי הגנה? או אולי היא מבוססת על שיקולי תכנית הנושאת את שמו של סגן ראש הממשלה? השאלות האלה אמנם ראויות לליבון דיסקרטי, ואני מדגיש את המונח "דיסקרטי"; הפירסומים מוקדים לנו, הם מעוררים תגובות בלתי-רצויות, הם גותים הזדמנות למקטרגי ישראל לעורר תסיסה.

אחזן דוגמה: הנה קראתי אתמול ביומון בשפה הערבית "אל-קדס", המופיע בירושלים והמופץ ביהודה ובשומרון ובכל שטחי ארץ ישראל, ידיעה שהופיעה בעמוד הראשון בכותרת בזו הלשון: "הלואות בתנאים נוחים ליהודים לשיכונם בירושלים". אם נערוך במחשבתנו מאזן היתרוב והשליטה של פירסום זה בעתון ערבי, הנקרא על-ידי תושבים שטרם הזדהו אתנו, נבוא לכלל מסקנה שאכן השתיקה יפה לסוגיה זו.

אתמול הופיע מי שהיה שר הבטחון, מר פנחס לבון, מעל מסך הטלוויזיה בהצהרה שעלינו לסגת מרוב השטחים ששוחזרו על-ידי צה"ל. לצערי הרב, הוא הביא הצעה זו בצורה אומללה המביכה את העמדה הישראלית בעולם. הילך מיישהו להסביר לעולם, שהופעתו זו של מר פנחס לבון ושדור דבריו באמצעות מכשיר ממלכתי אינם ביטוי לעמדתם של חלק ניכר מחברי הממשלה? מאידך גיסא, הממשלה מודיעה על תכניות התיישבות בעמק הירדן, ברמה ובחצי-האי סיני.

הנושא חייב להתייחס לא רק להתנחלות אלא גם לדיבורים הסותרים בעניין גורל השטחים שעברו לריבונות ישראל מאז יוני 1967.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון, תוך תקווה שעם הדיון ולאור הנימוקים החדשים נלמד את אמונות השתיקה בסוגיה זו.

דוד הכהן (מפלגת העבודה הישראלית):

ראש הממשלה אמר בדבריו שהעניין נמצא בדיון בוועדת החוץ והבטחון.

שלמה כהן-צידון:

הצעתי להעביר את העניין לוועדת החוץ והבטחון לדיון לאור הנימוקים החדשים. הצרה שלך היא שאינך

שומע את הדברים עד הסוף. הצעתי את ההצעה לאור הנימוקים החדשים. אבקשך להיות צמוד לדברים ולא תקרא קריאות ללא קשר לנושא.

הי"ר א. בן-אליעזר:

אנו עוברים להצבעה.

ה הצ ב ע

ההצעה לקיים דיון על העניין במליאה לא נתקבלה.

בעד ההצעה להעביר את העניין

לוועדת החוץ והבטחון — 10

נגד — 31

ההצעה להעביר את העניין לוועדת החוץ והבטחון לא נתקבלה.

ההצעה להסיר את העניין מסדר-היום נתקבלה.

הי"ר א. בן-אליעזר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, להודעה על הימנעות סיעתו מהצבעה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הנושא, שהועלה לדיון בכנסת על-ידי חבר-הכנסת תמיר, פירושו הצעה לספח דה-פאקטו דה-יורה את השטחים הכבושים למדינת ישראל.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי): יש גם ספחת.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

פירושה של הצעה זו — התנגדות גלויה חד-משמית עית להחלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר 1967; התנגדות גלויה וחד-משמעית להסדר מדיני; התנגדות חד-משמעית לפתרון בדרכי שלום; פירושה של הצעה זו לכפות, להכתיב, תוך ניצול היתרון הצבאי. אנחנו דוחים בכל תוקף את ההצעות של חבר-הכנסת תמיר ודומיו, כמנגודות לעניין השלום.

הי"ר א. בן-אליעזר:

חבר-הכנסת וילנר, אתה יכול לומר שאתה נמנע ולא דוחה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אני מסביר למה נמנעתי.

הי"ר א. בן-אליעזר:

אבל אינך יכול לדחות. אם אתה דוחה, היית צריך להצביע נגד. עליך להסביר למה נמנעת, לא למה אתה מתנגד. אם אתה מתנגד, יכולת להצביע נגד.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אסביר למה אני מתנגד. פוליטית אני מתנגד.

הי"ר א. בן-אליעזר:

תסביר למה נמנעת מהצבעה.

היו"ר א. בן-אליעזר :

חבר-הכנסת וילנר, עליך לסיים את דבריך.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

— האם מישוה יכול להעלות על הדעת שאנחנו נוכל לחסל זכויותיו של עם שני ?

היו"ר א. בן-אליעזר :

חבר-הכנסת וילנר, עליך לסיים.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אני בעד הזכויות של העם שלי ; אני נגד קיפוח זכויותיו של עם שני. רק באחוות עמים באזור הזה נגיע לשלום ולבטחון.

היו"ר א. בן-אליעזר :

חבר-הכנסת וילנר, האם אתה שומע את דברי היושב-ראש או לא ? עליך לסיים. כבר הגעת לווייטנאם. אני רוצה שתסיים כאן, לא בווייטנאם.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

המלחמה באזור שלנו קשורה והיתה קשורה בכל המדיניות האמריקנית.

אני רוצה לסיים ולומר שמי שחושב רק לראות את המצב הרגעי מאוד, ואינו רואה מה קובע גורלות של עמים ומדינות, הוא יהיה אחראי בפני עם ישראל לכל ההתפתחויות. אנחנו בעד שלום ואחוזה.

היו"ר א. בן-אליעזר :

איני רוצה להתייחס, אף לא במשפט אחד ואף לא במלה אחת, לדברים שאמר חבר-הכנסת וילנר. אבל אני רוצה להתייחס לעניין הפרוצדורלי של הימנעות. לדעתי, נצטרך לדון בוועדת הכנסת ובנשי-אות, הימנעות מהי. בסופו של דבר הוכח שחבר-הכנסת וילנר צדק שביקש רשות להימנע, כי הוא לא הסכים עם שני הצדדים, לכן לא יכול היה להצביע בעד הצעת חבר-הכנסת תמיר ולא בעד הצעת ראש הממשלה. זוהי הימנעות. אבל בדרך כלל צריך יהיה לקבוע אם אפשר לאדם לעלות על הבמה ולומר : אני נמנעתי משום שאני נגד. אם אתה נגד — יכולת להצביע נגד. על כל פנים בעיה זו תעמוד לדיון.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להנמקת הימנעותו מהצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. נמנעתי מהצבעה, כי לא ידעתי מה ההבדל בין שני הצדדים. זה ויכוח בין שני נחללים. הקול קול תמיר, והידיים ידי אשכול. ואני איני פוחד מן הקול של תמיר ; אני פוחד מן הידיים של אשכול. ההכרעה שלפנינו היא הכרעה גורלית. ההיסטוריון בעוד מאה שנה יאמר : כאן, בנקודה הזאת, נפלה ההכרעה על גורל המדינה.

התנחלות פירושה סיפוח. אם היה ספק כל-שהוא לגבי זה, בא ראש הממשלה שלשום, ובתשובה לשאלתה שלי אמר בפירוש : במקום שתקום התנחלות, שם מדינת ישראל.

מנחם ידד (גח"ל) :

כואב לך על כך

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אני מסביר למה נמנעתי מהצבעה. אני בכלל לא נמנע באופן פוליטי. אני יודע את התקנון. פוליטית אני דוחה בכל תוקף את ההצעות האלה. ועכשיו אסביר. אנחנו מתנגדים לכך לא רק מפני שזה מנוגד לזכותו של עם שני, ובארץ הזאת יש שני עמים. אנחנו מתנגדים להצעות אלה, לכל הגישה הזאת, היות והיא מסוכנת ביותר לעם ישראל, למדינת ישראל. כל הגישה הזאת פירושה מלחמה בלתי-פוסקת, שפיכות-דמים בלתי-פוסקת. דבר זה נוגד את הבטחון של מדינת ישראל. ולכן אני מודאג מאוד זאת תהיה המדיניות שלנו, של מדינת ישראל, כי היא עלולה להביא אסונות על עמנו, על עם ישראל.

יחד עם זאת נמנענו מפני שאנחנו דוחים גם את התשובה של ראש הממשלה. בעצם, מהותית, לא הציע ראש הממשלה להסיר את ההצעה מסדר-היום. מהותית, ראש הממשלה הצטרף לפני חבר-הכנסת תמיר. הוא אמר : מה אתה רוצה מאתנו, אנחנו עושים את המקסימום כפי הצעותיך. אנחנו לא רק דגים בוועדת החוץ והבטחון, — אמר ראש הממשלה ; אנחנו בתוך העשייה, ונעשה במידה שיהיו אנשים, אמצעים וכו'. נעשה את המקסימום. ובסוף אמר ראש הממשלה : יש דברים שהשתיקה יפה להם. פירושו של דבר — וראש הממשלה גם אמר זאת לחבר-הכנסת תמיר בתחילת דבריו — עקרונית אתם מסכימים זה עם זה ואין לכם דעות מנוגדות.

לכן, היות וראש הממשלה דיבר, זה מדאיג מאוד מאוד.

מרדכי זר (מפלגת העבודה הישראלית) :

את מי זה מדאיג אותך או את אדוניך ?

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

את כל הדואגים לשלום בארץ הזאת, הרוצים לראות סוף לסיטת הדמים הזה, ושנוכל לבנות ולהתפתח בארץ הזאת בבטחון.

אני רק רוצה להגיד שדעות כאלה מסוכנות עקרונית, כי יש גם בעולם הערבי מישוה שמתנגד לישראל, לעצם קיומה, אשר גם הוא מוכה לשעת כושר כדי לשלול מאתנו, מעם ישראל, את הזכות האלמנטרית של קיומנו העצמאי כמדינת ישראל. ומי שמשתמש היום — ואני מתכוון לראש הממשלה — בארגומנט כזה, שמוותר לקחת מעם שני ולקבוע עובדות מוגמרות, בזה הוא נותן ארגומנט פוליטי לאלה בעולם הערבי אשר אינם רוצים בקיומה של מדינת ישראל.

לכן גם הדיבור השוביניסטי הזה, גם המעשים האלה שבהם רוצים לבנות עם אחד ובטחון על חורבנו של עם שני — לא רק שזה שוביניסם ואנחנו מתנגדים לזה עקרונית, ויציע זאת מי שיציע, אלא אנחנו רואים בכך מדיניות קצרת-ראות בלתי-ריאלית. גם חבר-הכנסת תמיר וגם ראש הממשלה, אתם תלושים מן המציאות, אף-על-פי שאתם חושבים שאפשר לעשות הכל בימינו בכוח.

אם האמריקאים לא הצליחו, למרות עוצמתם, בווייטנאם, האם מישוה יכול — —

(ק ר י א ו ת - ב י נ י י מ)

חברי-הכנסת תמיר קרא, כשעלה בפעם שעברה לדוכן זה, שיר של משורר מסויים. אקרא כאן את הדעה הנגדית, קטע שפורסם היום בעתון "הארץ": "בבכור הראוי, תיבת-דואר 6484 תל-אביב, הידועה בציבור כהתנועה לסיפוח השטחים המשותפים: אני שונאת אותך. את המדועות הדמגוגיות הפוטשיסטיות שלך את ההסטוריה הלאומית המבחילה שלך את פניויתך לגנרלים שיקחו את העניינים לידיים/ את עצם קיומך. לך בדרך כל הארץ (השלמה). חתום: סילביה קשת".

ההחלטה על ההתנחלות היא בחירה היסטורית. הבחירה העומדת לפנינו היום: מדינת צלבנים, החיה על חרבה לנצח, או מדינה החיה לבטח בשלום וברוחה.

כבוד היושב-ראש, אני חרד, ואני רוצה להביע את חרדתי העמוקה הזאת, שיתקבלו הכרעות היסטוריות בלי שיתופו של העם, בלי שיתופה של הכנסת, על-ידי 22 חברי הממשלה לבדם. תהיה ההכרעה כאשר תהיה - ההיסטוריה תתבע אותנו, חברי הכנסת, לדין, אם תתקבל החלטה מבלי שאנחנו נדון וגנדיע בדבר בעצמנו.

2. מצבם הקשה של נכי תאונות העבודה בארץ

למען לא יגדל מספר חברי אירגוננו, התנאיתי ביושב-ראש זה, וגם נכלמתי.

חברי הכנסת, במה דברים אמורים קיימים באר-צנו כמה וכמה אירגוני נכים: אירגון נכי צה"ל והמ-סונפים אלו; אירגון נכי הנאצים, רדיפות הנאצים; אירגון נכי פרטיונים, ואחרים. לכל אותם אירגונים יש מוסד או גורם הרואה עצמו אחראי להם, או חוק שנחקק בכנסת, אשר מבטיח קליטתם בחיים פרודוקטיביים כפי כשרם. הוברר לי, להשתוממות הרבה, כי לא חשבנו במדיה מספקת כיצד עלינו ללוות את נכי תאונות העבודה ולאפשר להם להיקלט שוב בעבודה, בהתאם למצבם החדש.

המוסד לביטוח לאומי מסייע לנכה ולמשפחתו, בתקופה הראשונה לאחר פציעתו. המוסד לביטוח לאומי עוזר לנכה בשיקומו המקצועי, שתכליתו להקנות לנכים מקצועות חדשים, מתאימים לכשרם המוגבל. המוסד לביטוח לאומי אף מגדיל עשות במישור זה על-ידי שהוא ממשיך בתמיכתו בנכה במשך כל אותה תקופה של ההכשרה המקצועית.

אולם לאחר שהנכה מסיים את תקופת השיקום המקצועי, היינו לימוד המקצוע החדש, התמיכה מצד הביטוח הלאומי נפסקת. ועל הנכה לחפש לעצמו פרנסה על-ידי התייצבותו כדורש תעסוקה בשירות התעסוקה. כאן מתחילה בעייתו הקשה של נכה תאונות העבודה, בניגוד לנכים אחרים; וכאן, חברי הכנסת הנכבדים, אנו נמצא את החסר בחוק, המחייב מחשבה מצדנו. בבואו לקבל עבודה במשרדי שירות התעסוקה, נכה תאונות העבודה נתקל במכשולים רבים וחוסר יכו-לת למצוא לעצמו מקום עבודה על אף העובדה שרכש לו מקצוע חדש.

אורי אבנר (העולם הזה - כוח חדש):

סיפוח פירוש לא יהיה שלום; לא עם המדינות הערביות שמסביבנו, לא עם העם הפלסטיני שבתוך הארץ. ההנמקות של חברי-הכנסת תמיר, היום ובפעמים אחרות, מזכירות לי ספר ששמו "1984", ועליו מתנו-ססת הסיסמה "המלחמה היא שלום; העבודות היא חירות; הבערות היא כוח". וכנגד זה אנו אומרים: אין עתיד ללא בטחון; אין בטחון ללא שלום, ואין שלום ללא הכרה בזכויות הוולת.

הולכות ומתרחבות מיום ליום ההוכחות לכך שהעם השכן מוכן להידיברות של שלום. למושל סקרנטון הוגשו באמצעות השגרירות האמריקנית, שתי עצומות של ער-בים פלסטיניים, שרצו להביע באוזניו את רעיון הקמ-תה של מדינה פלסטינית, שתחיה עמנו בשלום. היתה הכרזתו של השיך אל-ג'עברי בזכות מדינה פלסטינית; היה מאמר של עוזי שאחדה, בזכות מדינה פלסטינית; היה מאמר של עסקן חשוב אחר, אל-מארוק, בעתון "אל-קודס" המופיע בירושלים, בזכות מדינה פלסטינית. וחשוב מכל: איש מאלה, שקראו בגלוי להקמת מדינה פלסטינית, לא נפגע עד היום הזה על ידי שום מעשה טרור של אירגוני החבלה. זוהי נקודה שיש לתת עליה את הדעת.

היו"ר א. בן-אליעזר:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת לין: מצבם הקשה של נכי תאונות העבודה בארץ. רשות הדיבור לחברי-הכנסת לין.

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בתקופה האחרונה יותר מאשר בכל תקופה אחרת, אנו עסוקים בבעיות כבדות-משקל הממלאות את עולמנו. למרות זאת מצאתי עוז בלבי לפנות אל חברי הכנסת הנכבדים, ולנסות לרכז התעניינותם בבעיה אנושית יוצאת דופן בחיינו. תופעה מאוד תמוהה, שהומן, וההתעלמות ממנה, מחרי-פים אותה שעה שעה ומקשים על פתרונה.

כוונתי היא לבעייתם של נכי תאונות העבודה. אלה הם אלפי אזרחי ישראל אשר לקחו חלק פעיל בבניין הארץ ובפיתוחה, וכתוצאה מגסיבות טראגיות מצאו עצמם בקרב ציבור של נכי תאונות העבודה.

כאחד מהם, המתעניינים בבעיות הציבור בהיותו שליחיו, נתקלתי בתופעה זאת כאשר בדרך מקרה נוד-מנתי למפגש של "ארגון נכי תאונות העבודה". לפתע הוברר לי עד כמה רחוקים אנו, חברי הכנסת, מבעייתם של אנשים מוכי גורל בגסיבות אלה. לפתע חשתי עד כמה בתדדים הם ונשכחים. ידעתי כי מישו חייב להיות להם לפה למען תישמע זעקתם.

וכאשר שמעתי את יושב-ראש האירגון אומר לנאס-פים: "עליכם לדעת כי אנו אירגון שחבריו מתפללים יום יום ושעה שעה כדי שלא יגדל מספר חבריו, כי אין אנו רוצים שאחרים יסבלו את סבלנו, ומתפללים אנו שהטכנולוגיה, הקידמה והמשמעת בארצנו יביאו עמם יתר בטיחות בעבודה בכל ענפי פעילות המדינה

השני - מס הכנסה מעניק הקלות שונות לסוגים אחדים של נכים. נכי תאונות עבודה אינם נכללים במסגרת החוק, ולכן אינם זוכים להקלות.

השלישי - בעייתם של נכי תאונות עבודה, שנפגעו לפני היכנס חוק הביטוח הלאומי לתקפו בשנה 1954. יש ביניהם אנשים שלקחו חלק בכיבוש העבודה העברית בנמל, והיו בין ראשוני החקלאים וראשוני העובדים בחרושת. האם גרשה לעצמנו להשאיר מספר מצומצם של נכים אלה מחוץ למסגרת החוק של הביטוח הלאומי?

הרביעי - מעמדו של אירגון נכי העבודה. בשיחות עם עובדי הביטוח הלאומי למדתי להבין מה רב ערכו של אירגון נכי תאונות העבודה בשביל הנכים וכן בשביל המוסד לביטוח לאומי. כי מה שנכה אומר לנכה - בריא לא יוכל להגיד. וערכה של מילת עידוד, הנשמעת מפיו נכה, שווה יותר מן הנשמעת מפיו של בריא.

לכן נראה לי כי יהא עלינו למצוא דרך לשלב את "אירגון נכי תאונות העבודה" כתאגיד מוכר בחוק, שיפעל במשותף עם המוסד לביטוח לאומי ושיזיקתו תהא אל משרד העבודה, כמו שתאגיד של נכי צה"ל - יזיקתו אל משרד הבטחון.

חברי הכנסת הנכבדים, עלינו להאמין כי אי-פעם אמנם נגיע ליום שלא יהיה עוד צורך בצבא לוחם, אלא בצבא עבודה, למען הקידום והבניין באזור זה של הער-לם. לכן העובדה תישאר לגנצח החיות הראשונה של חברתנו היוצרת והמתחדשת. חובתנו היא לחשוב היטב כי כל אחד מאתנו צפוי למצוא את עצמו כל רגע, כקר-בן שלא באשמתו, של תאונת עבודה.

עלינו לחשוב היטב כיצד ליצור תנאים מתאימים לנכי תאונות העבודה, אשר יאפשרו להם לשמור על נפשם הבריאה בגופם מוכה הגורל והנסיבות. אני מציע איפוא לערוך דיון על הנושא.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

שר העבודה י. א. אלמוגי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. תאונות העבו-דה בארץ היו למכת המדינה. ב-1967 היתה ירידה קלה בעקומת התאונות, אך ב-1968 חזרנו לסדרנו. במחצית הראשונה של 1968 נהרגו 78 איש בתאונות עבודה, וכ-70,000 נפגעים בעבודה מדי שנה בשנה. ההפסד של ימי עבודה הוא כ-3 מיליון ימי עבודה בשנה. וזאת לאחר שאנו מתחילים למנות את הפסד ימי העבודה לאחר שלושת ימי ההיעדרות הראשונים.

המוסד לביטוח לאומי משלם קיצבות ופיצויים בסכום של 40-50 מיליון לירות לשנה, בקירוב. אולם אלה אינם מפצים על הסבל האנושי הרב שתאונות אלו גורמות למשפחות רבות במדינה.

מצטער אני לקבוע שאנו שומרים פחות או יותר על העקומה הנוכחית, בניגוד גמור למקובל בארצות מפותחות. רגש של קנאה נתעורר בי כאשר קראתי הבוקר כיצד בבריטניה הגדולה בישר שר העבודה לעם על הירידה התלולה בעקומת תאונות העבודה.

אם היתה איוו הצדקה או אם היה איוו הסבר לעקומת התאונות אצלנו לפני עשרים-שלושים שנה,

המכשול הראשון הוא - חששות נותני העבודה להעסיק נכים, וחוסר יכולתם של פקדי שירות התעסוקה לקפח על נותני העבודה להעסיק נכי תאונות עבודה בהעדר חוק המגבה את עבודתם.

המכשול השני - נכי תאונות העבודה אינם כל-לם במסגרת החוק המשריין סוגי עבודה שונים לנכים אחרים, כגון סדרות בקולנוע, לשכות מודיעין, שמשות במעלות, מכירת כרטיסים וכו'. סיבות אלו מקשות על נכי תאונות העבודה להשתלב במקומות עבודה ומעמידות לפניהם מכשולים רבים.

עלינו לזכור, כי חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) נקבע מתוך כוונה רצויה ומבורכת, לאפי-שר לנכי מלחמה קליטה מהירה ובטוחה בעבודה. ומשוכ-נע אנוכי, כי כולנו רשאים להתגאות בהישגנו הגדול, כאשר הענקנו לנכי צה"ל הרגשת בטחון, שיש להם דואג וכי המדינה כולה דואגת להם. כי משוכנע אני שכולנו חייבים לנכי צה"ל הרבה יותר משיש בידנו לגמול להם.

אולם, האם חשבנו במידה מספקת על כך, שגם נכי תאונות העבודה הם חיילים בשירות המדינה? אנו עם אנשי עבודה; כל העם עוסק יום ויום ושעה שעה בבניין המדינה; כולנו צפויים כל רגע וכל שעה למצוא את עצמנו במצבם של נכי תאונות העבודה, גם אם נשפר את כללי הבטיחות בעבודה, וזאת אמנם חובתנו.

אולם לגנצח תישאר בעיה זאת - אחת הבעיות החמורות של החברה המודרנית היצרנית. אנשים נפגעים בתאונות שעה שעה, בין בשעת העבודה ובין בדרכים אל העבודה וממנה לביתם. וכל אלה, אם התמזל מזלם ונשארו בחיים, הם נכי תאונות עבודה.

על שום דאגתנו לנכי צה"ל ולנכים אחרים, קבענו שהמקומות המתאימים לקליטת נכים לא יעמדו לרשות נכי תאונות עבודה. וכך, את הציבור הגדול ביותר מבין הנכים בארץ השארנו בלתי-מוגן, וללא סיכוי סביר להיכנס למקומות עבודה מתאימים.

חברי הכנסת הנכבדים, בחשבי על כל אותם מכשולים, העומדים בדרכם של נכי תאונות העבודה, שואל אני את עצמי, מה התועלת בהשקעה העצומה שהמדינה משקיעה בנכה להכשרתו לחיים חדשים, כאשר אין מתלות להשקעות אלו דרכי ביצוע מתאימות לקליטתו בעבודה? הנכה, בגמר שיקומו המקצועי, רוצה לחזור לחיים פרודוקטיביים, כדי לא לגמול למעמסה על שכמה של החברה הסובבת אותו. אולם בבואו למצוא עבודה במקצועו החדש, הוא מוצא כי מקומות העבודה חסומים בפניו. נכה כזה נהפך במשך הזמן למקרה סוציאלי מדוכא ומושפל, ואט אט הוא מתדרדר ונופל אל תהום היאוש.

בידנו למנוע זאת, אם יהיו עמנו המעוף וגם היכולת לעשות רביווה מקיפה של חוק, בלי לפגוע, חס וחלילה, בזכויותיהם הצדוקות של נכי המלחמה.

חייבים אנו לחשוב על כל האפשרויות הפתוחות לפנינו כדי לתקן את החוק, ואלה הדברים המחייבים פתרון:

האחד - לאפשר לנכי תאונות עבודה להיכלל גם הם בין הזכאים להיכנס לעבודה במקומות המשוויינים לנכים אחרים.

שיהיה קטן ביותר. ולכן, העניין האמיתי, היסודי, הוא במניעת תאונות העבודה.

לעצם הצעתו של חבר-הכנסת לין — החוק קובע שנוכה, שדרגת נכות אינה עולה על 25%, זכאי למענק חד-פעמי ולא לקיצבה קבועה. בעניין זה אנחנו משנים שינוי מהותי. דרגת הנכות בצה"ל שונה מדרגת הנכות של המוסד לביטוח לאומי. אנחנו משווים בין השתיים, אף כי אין בדעתנו — ואני רוצה לומר זאת באופן ברור וגלוי — לראות את אירגון נכי עבודה בדיוק כמחכונות אירגון נכי צה"ל. אבל דרגת הנכות של נכי צה"ל גבוהה יותר מדרגת הנכות בעבודה. זה יהיה לטובת נכי העבודה.

היא עד כה הכרנו בנכות קבועה של 25% על-פי הקריטריון של משרד העבודה, הרי מי שהיה בדרגת נכות של 17% — 18% יוכל להגיע עתה, על-פי הקריטריון יון של נכי צה"ל, לדרגת נכות של 25%, כי הקריטריון שם גבוה יותר.

אם אחד הנפגעים, שמידת פגיעתו היא למעלה מ-25%, רוצה להוות את הקיצבה, אנחנו מאפשרים לו לעשות זאת. קורה לעתים שבעל 25%—27% נכות, אם יקבל סכום כסף מסוים, יוכל להסתדר בעסק או במלאכה. אנחנו מאפשרים זאת רק לאחר שהמוסד לביטוח לאומי בודק, חוקר ובא לידי המסקנה, שאכן אפשר הדבר. הוא גם מהווה את הקיצבה ומאפשר לו להסתדר בכסף של הפיצויים.

עד עכשיו, כשליש מאלה שהיוונו את הקיצבאות שלהם לא הצליחו, אבל שני שלישים הצליחו. הורינו למוסד לביטוח לאומי להקפיד יותר ולבדוק יותר. אף-על-פי ששליש זהו מספר סביר, אף-על-פי-כן איננו מעוניינים בכך. אנחנו מעוניינים להחמיר עוד יותר, כדי לא לפתות נכה לקבל את הפיצויים, ולאחר שיקבלם לבזבז אותם חלילה או "לאכול" את הכסף.

בכל זאת כדאי לציין, שמבין אלה שבמשך ארבע-עשרה שנות קיומו של המוסד לביטוח לאומי היו בטי-פול של המוסד, נשארו 2,700 אנשים בטיפולה, ביניהם שכירים ועצמאיים שמקבלים קיצבות נכות חדשות. אנו כמובן משהדלים ועושים מאמצים גדולים לשקם את האדם בעבודה, וברובם המכריע של המקרים הצלח-נו. במקצתם — לא. אבל מה שקובע כאן הוא החלק שלא הצלחנו בו; זה הקובע, וזה המכאיב.

נכון הדבר שיש חוק נכי צה"ל, והחוק קשור, כלומר: יש לו משמעות כפולה. החוק מטיל על כל מקום עבודה, על כל מפעל אחוז מסוים של נכים שהמפעל חייב להעסיקם. אבל החוק גם מגדיר סוגי מפעלים או סוגי ייצור או שירות שאליו יכולים לקבל רק נכה. עד עכשיו ניצלנו חלק מן העבודה שצה"ל לא יכול היה, לשמחתנו, למלא בסוגי עבודה אלה, למען נכי עבודה. לצערנו הרב, איננו רואה אפשרויות גדולות לעשות זאת בעתיד, אלא כן נוסף וגדיר מקומות או סוגי עבודה נוספים על הקיימים עכשיו. דווקא ההתפתחות הטכנולוגית, דווקא התייעוש המתקדם שלנו, מאפשרים ויכולים לאפשר לנו להוסיף מקומות עבודה ולסווג אותם לתעסוקת נכים בלבד.

ביקשתי לברר בעיה זו, סוגיה זו. כמובן, נבוא בדברים עם האירגון היציג של העובדים, שהוא ההסתדרות הכללית, כדי לברר אפשרות של תוספת מקומות

בחשבנו שאנו בכל זאת דור ראשון של עובדים, ואין לנו עדיין תודעה תעשייתית, אין לנו עדיין קצב נכון של עבודה, כפי שהוא מקובל אצל עמים נורמליים — הרי נימוקים אלה אינם תופסים עוד. כבר למדנו דברים גדולים יותר, חשובים יותר מבחינה טכנית, טכנולוגית ומדעית. למדנו דברים שאנו יכולים להתחרות בהם עם עמים מפותחים. ואילו בשאלה של תאונות עבודה טרם מצאנו את השביל הנכון. יש כמובן כמה אמצעים להיאבק במכת מדינה זו: אמצעי ראשון הוא אמצעי החקיקה. לדעת, החקיקה הקיימת משפיקה בהחלט ואין צורך בתוספת חוקים. הלוואי וניצלנו אותה.

אשר לפיקוח, נכון הדבר שיש לנו מחסור במפקחים, אולם מחסור זה אינו נובע רק מהעדר תקציב, אלא מכך שחסרים מומחים לסוגיה זו. אולם, גם אילו הכפלו את מספר המפקחים, לא יוכלו לבעיה זו. רק בפיקוח — לא סגי.

האמצעי השלישי הוא הסברה ותעמולה. פיתחנו את מכשירי ההסברה והתעמולה והתקדמנו, אבל גם אלה אינם מספיקים. מה שחסר לנו במדינת ישראל, זו תודעת בטיחות שאינה קיימת, לא במפעלים ולא אצל המעבידים, ואף לא אצל העובדים. לצערי הרב, עלי לקבוע שמסיבות שונות העובדים עצמם אינם דואגים להפעלת החוקים הקיימים, באשר חסרה להם תודעת הבטיחות.

מה שיש בדעתי לעשות עכשיו כדי לפתוח במאבק חריף יותר נגד מכה זאת הוא, ראשית, לחזק את הפיקוח. שנית, להגביר את ההסברה, להשתדל לצל את הטלוויזיה ולפתח את מכשירי ההסברה שלנו. אולם בעיקר עלינו לבסס את עבודתנו על כתף רחבה, על גב ציבורי רחב של נציגי העובדים והמעבידים במפעלים השונים. יש בדעתי לחלק את הארץ לחמישה-עשר אזורים, ובראש כל איזור יעמוד מומחה שירכז את ראשי הבטיחות בכל מפעל. נקרא לכך "גדודי בטיחות". כי החוק מאפשר שבכל מפעל יתמנה איש שיהיה בלת-תלוי במעביד, הוא יהיה רשאי להקדיש חלק מסוים מזמן עבודתו על חשבון המפעל — זאת אומר החוק — למען החדרת תודעת הבטיחות ולמען פיקוח. גם אם יהיו לנו חמש מאות מפעלים, הם לא יוכלו לבקר במפעל יותר מאשר פעמיים בשנה.

עלינו לסמן על פיקוח מקומי בתוך המפעל. איננו רואה אינטרס חשוב יותר לעובדים, גם מבחינה מקצועית וגם מבחינה אנושית, מאשר דאגה לבריאות העובד.

זאת יש בדעתנו לעשות.

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):
אתה מדבר על בטיחות, ואין ספק שזה הדבר החשוב שאנחנו צריכים לעשות. כל הצעתי מגמתה היתה...

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

עדיין לא הגעתי להצעתך, חבר-הכנסת לין. הצעתך מתבססת על הקיים, ודעתי היא שבראש וראשונה יש למנוע שהקיים יתפתח. הרי אין לנו עניין — גם לא לך — שיוקם אירגון עצום ואדיר של נכי עבודה. זהו אחד האירגונים שלכל הדעות אנו מעוניינים

חוברת ח', ושיבה שמ"ח

— הצעות לסדר-היום (אלמוגי, סנהדראי, לין, חוני) —

נשתדל במיטב יכולתנו לשמוע הערותיו, לשמוע השגותיו, ואני מקווה שהאירגון הזה לא יגדל אלא יקטן.

כל שאר הבעיות — אני יודע על קיומן. אני מציע שוועדת העבודה תוסיף ללבן אותן. אני מציע להעביר הצעה זו לוועדת העבודה.

היו"ר ט. סנהדראי:

תודה רבה. האם חבר-הכנסת לין מסכים להצעת השר?

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):

קודם כל, בשם אירגון נכי העבודה, אני יכול לתת לשר צ"ש על...

היו"ר ט. סנהדראי:

זאת לא נשאלת, חבר-הכנסת לין. נשאלת אם אתה מסכים להצעת השר — כן או לא. דברים אחרים תדבר עם השר במיוחד. האם אתה מסכים להצעת השר?

אמנון לין (מפלגת העבודה הישראלית):

מסכים בהחלט.

היו"ר ט. סנהדראי:

לפנינו איפוא הצעה אחת: להעביר את העניין לוועדת העבודה. אני מעמידה הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדת העבודה נתקבלה.

3. המצב בישובי ההר ועתידם

שישים הוא מספר המושבים בהר: 33 בחבל ירושלים, 27 בחבל הגליל, הם מכילים, בסך הכל, מסביב ל-3,300 יחידות מתיכונות, מהן למעלה מ-3,000 קיימות, מאוכזר-לסות, דהיינו, כ-300 — משקים פנויים. אבל מעניין, ולדעתי ראוי הדבר לציין מיוחד, שדווקא בגליל המרוחק, המבודד, מספר המשקים הפנויים הוא בסך הכל 85, מתוך למעלה מ-1,400.

שטח הקרקע ליחידה במשק ההררי נע בין 8 דונם בהר הגבוה לבין 20 דונם בגבעות, פרט לכמה מקרים יוצאים מן הכלל. אלא שאותה היחידה, גם כשהיא מגעת לכדי 20 דונם — היא מפולצת לחלקות קטנות; האדמות בדרך כלל סידיות; כמויות המים קטנות, מחירן גבוה יותר מאשר בנגב או בהר הנגב, ב-3—4 אגורות למ"ע; היבולים של המטעים נמוכים, ובמקרים רבים עקרו ויש צורך להמשיך ולעקור.

ירידת המחירים המתמדת של הפירות, והמחלות בלול שפקדו אותנו בשנתיים האחרונות — ואלה הם שני הענפים שהמשק ההררי עומד עליהם — הן אשר עירערו ומוסיפות לערער את מצב הפרנסה במשק, שהוא תמור גם בלאו הכי.

לפי הנתונים שבידי, היחידה הממוצעת — לא של שמונה דונמים אלא של חמישה-עשר — עשרים דונם, עם הלול — מספקת לכל היותר 250 ימי עבודה בשנה.

עבודה שבהם יוכלו להעסיק אך ורק נכים. וייתכן גם שנמצא מקומות כאלה שיוכלו להעסיק אך ורק נכי עבודה. אנו ערים לבעיה זו; בוודאי נעסוק בה — ונראה מה תהיה התוצאה.

יש שינוי נוסף, שינוי רציני מאוד. עד עתה קרה שאם מישוה נעשה נכה לפני חמש-עשרה שנה, והיה למשל מסגר סוג א', וקיבל אחוז מסוים של קיצבאות — עכשיו רמת הקיצבה שלו נמוכה לאין ערוך מרמת הקיצבה של נכה עבודה שהתאונה קרתה לו לפני שנה. הסיבה נעוצה בחוק. כי החוק מכיר רק את ההפר-שים במדד יוקר המחיה. ואילו מדד יוקר המחיה כשלעצ-מו אינו מבטא את ההבדלים בשכר שהיו בין התקופה שלפני חמש-עשרה שנה לבין המצב הקיים כיום. אנו מניחים על שולחן הכנסת הצעת תיקון מס' 15 של המו-סד לביטוח לאומי. הממשלה אישרה את הצעת החוק, ההצעה נמצאת עתה לשם עיבוד סופי במשרד המשפ-טים, ואני מקווה שבעוד שלושה שבועות או חודש נביא אותה לכנסת. זהו שינוי שיבטיח תוספת רצינית להרבה מאוד אנשים נכי עבודה, שלא באשמתם מקבלים קיצבה נמוכה מזו שאותו בעל-מקצוע, אותו אדם, מקבל עכשיו. והדבר קשור לא רק בבעלי-מקצוע. הוא נוגע לכל אדם, כשכיר כעצמאי.

אשר לאירגון — מבחינתנו, האירגון הוא אירגון יציג, אנו חושבים גם בעתיד לשתף נציגי האירגון במועצה של המוסד לביטוח לאומי. נשתף נציגים בוועדות שונות. אולם אין הוא ארגון-מטעם, איננו תאגיד. הוא אירגון. והאירגון תלוי בחברים שמתארגנים בו. כמוכן, נשמע תמיד ונבוא בדברים עם האירגון.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת חוני: המצב בישובי ההר ועתידם. רשות הדיבור לחבר-הכנסת חוני.

מיכאל חוני (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הכל ברור השם צומח ופורח במדינה, וכל החטיבות החברתיות מתקדמות במובן הכלכלי, מי פחות, מי יותר. ורק "חנינא בגי", אלה נושאי המשק ההררי, ובמיוחד במשק המשפחתי, המושבי, הם בנסיגה, במובן הכלכלי, — דבר המשפיע גם על המצב החברתי. לא רק הפער בינם לבין כל יתר החברתיות החברתיות הכלכליות בארץ הולך ומעמיק, אלא גם הפער בינם לבין החקלאות הוותיקה, ולא דווקא הוותיקה, — זו שבשפלה.

הנכון הוא שמבחינה עקרונית אין הבדל בדרך בין המשק המושבי למשק הקיבוצי. אותן הבעיות, אותן המגבלות, אותם הלכטים. אלא שמבנהו האירגוני של המשק הקיבוצי, גמישותו, יכלתו המקצועית מעבר לתחום החקלאי, יכלתו האירגונית וכיוצא באלה — הם המקילים עליו את פתרון הבעיות המיוחדות. לא כן הדבר במשק המושבי. לכן דברי מרוכזים מסביב למשק המושבי, שהוא גם הרוב המכריע בהר.

ובכן — כמה נתונים, בעיות, ונסיון לתשובות.

יומות מתקציב ב' של הסוכנות היהודית. עכשיו מבטיח חים להם תעסוקה באמצעות הלשכות. והנה, כפי שאמרתי, בגליל במיוחד אין עזיבות. במשקים הנמצאים בתנאים טובים יותר רב מספר העזיבות לעומת העזיבות בגליל. שואלים, איפוא, האנשים היושבים שמונה-עשרה — תשע-עשרה שנה במקום: אחרי שנים כה רבות וגסויות כה רבים שנעשו על גבנו, האם התשובה היא תעסוקה באמצעות לשכות העבודה של צפת או של כרמיאל? לדעתי, השאלה צודקת ומעוררת התמרמרות ומתיחות בישובים.

מלבד זאת, גם אם יש תעסוקה לבנים — ויש כמה מרכיבים שבכוחם לקלוט עכשיו עובדים בתעסוקות קבע, אם בכרמיאל ואם בבית-שמש —, הנה בעיית שיכון הבנים איננה מוצאת את פתרונה עד היום. עד שאתה משיג יחידות דיור אחדות של משרד השיכון במרכז הכפר, אתה עובר שבעה מדורים, אינני רוצה לציין מאיזה מין, — על כל פנים, לא מדורי גן-עדן.

מה דרוש קודם כל, מיצוי כל האפשרויות לתוספת קרקע במרחק סביר. אני חייב לומר, כי כל אימת שמתגלית אפשרות של תוספת קרקע, עובר זמן רב של עיגול דין עד שהדבר מתבצע. לא אזכיר את אדמות לטרון, שהן דבר חדש. אולם היתה תכנית "גיוז", שמטרתה היתה להחליף חלקות ולהיטיב מצבם של משקים על-ידי תוספת דורבה של קרקע שנתגלתה. לפני שש-שבע שנים סוכם על התכנית — במקרה עסקתי בה אישית כיושב-ראש הוועדה —, אך עד היום לא בוצע הדבר.

שנית, יש להמשיך בקצב מתאים של הכשרת הקרקע. נעשו רבות ונצורות בתחום הזה, ממש מעין שינוי מעשי בראשית. אולם חלה נסיגה בקרן הקיימת לישראל בהכשרת חלקות ובעיקר בהכשרת מגרשים. דבר זה לא ייתכן.

שלישית, השלמת הרישום והמטע המתוכנן והזולת מחיר המים.

רביעית, הגדלת מכסות הלול. לפי הנתונים שבדין, דבר זה דורש כ-100 מיליון לירות במשך כמה שנים. צריך להוסיף על כך כ-20%, כלומר, כ-120 מיליון לירות. דרושה תוספת של 100 מיליון למכסות הביצים ותוספת של 6,000 טון בשר בערך.

חמישית, הבטחת תעסוקת קבע לא על-ידי שירות התעסוקה, אלא על-ידי מפעלי תעשייה בסביבה, — לראש המשפחה ולבניו הצמודים למשפחה, לכפר ולאי-זור. זה מחייב, כאמור, גם מציאת פתרון לבעיית השיכון וגם פתיחת שני מרכזים אזוריים, לפחות, ללימוד מקצוע. האחד בחבל ירושלים והשני בחבל הגליל.

שישית, יש לקבוע לאזור ההר תנאים מיוחדים למילוח לכל ההשקעות המוניציפליות, — תנאים שאם-שר לעמוד בהם.

לבסוף — דרוש עוד משהו, ובווה אסיים. נניח, שמצאנו את מקורות המימון; נניח, שהצלחנו להבטיח את הגדלת מכסות המטע והלול; נניח, שמצאנו יומים מתאימים לתעשיות מתאימות לאזורים אלה — הכל תלוי בקצב הביצוע ובדרך הביצוע. הביצוע תלוי בכמה גורמים: הנושאים בעול במישרים — המחלקה להתיישבות ומשרד החקלאות על היחידות הנוגעות בדבר — התיכנון, ההדרכה והמכסות; משרד השיכון;

וגם בתוך זה יש אחוז ניכר של אבטלה סמויה. התמורה נטו ליום עבודה נעה בין 10 ל-15 לירות, יותר קרוב ל-10 מאשר ל-15 לירות.

ההכנסה הגורמטיבית ברוטו — כלומר, לפי אותם המספרים הרשומים בתכניות השונות של המחלקה להתיישבות ושל משרד החקלאות — בדרך כלל ההכנסה בפועל היא הרבה יותר נמוכה מזו — היא מסביב ל-6,000 לירות לשנה. ההכנסה הנקיה, לאחר ניכוי ההוצאות, המסים המוניציפליים וכיוצא בזה, היא פחות מ-4,000 לירות גורמטיבית, — הרבה פחות מזה ריאלית. זאת, כאשר בינתיים אין כל החזר הון לסוכנות היהודית ואין כל השקעות לחידוש הציוד שכבר בלה ויש צורך לחדשו.

הכנסה נטו זו של 4,000 ל"י ומטה נוגעת למשפחות בנות 6.4 נפשות בממוצע, לעומת הממוצע הארצי של 3.8 נפשות.

ההשקעות היצרניות והצרכניות כאחת הן בהרבה גבוהות הרבה יותר מאשר בשפלה, בכל אובייקט ואובייקט: סלילת כביש אורך יותר, בנייה, רשת ההשקיה, ההובלה היקרה, וכיוצא בזה. לדוגמא: סלילת קילומטר כביש ברוחב של 3 מטרים בשפלה עולה בין 30 ל-40 אלף ל"י, בעוד שבהר היא עולה כ-60 אלף לירות, ובדרך כלל, בשל הבידוד, המרחק גדול יותר; הבנייה, בשל החיצוב, יקרה לפחות ב-10% מאשר בשפלה, ועוד ועוד.

והנה, הנכון הוא שבשנים האחרונות במיוחד הרבו לעשות לקידום של המשק ההררי לעומת השנים הקודמות. עד אז, מרשה אני לעצמי לומר, היתה הונוחה והסחת-דעת. אולם, על אף המאמצים שנעשו — והם נעשו בשנים האחרונות — אנחנו עדים לכך שכיום, בתום שמונה-עשרה שנה בערך להתיישבות ההררית במדינה, רבים רבים מתוך אותם המשקים שהזכרתי שרויים במצב חמור מאוד ועתידם של רבים הוא ב"צריך עיון".

במשך שמונה-עשרה השנים היו כמה וכמה תכניות: תכניות חומש, תכניות שלוש שנים, תכניות ארבע שנים, שבוצעו או לא בוצעו. אבל אפילו בוצעו — ותמיד בעצלתים —, מתברר שאין הן מדויקות והפער מתרחב והפיגור גדל. כי מטע שנחשב לטוב אתמול, נתברר היום שצריך לעקור אותו; כמות מים שנחשבה למספקת אתמול, נמצאת לפחות ממינימלית היום. גם עכשיו ידוע לי על תכנית חדשה — אינני זוכר מה מספרה במשך שמונה-עשרה השנים — המבטיחה הכנסה ברוטו גורמטיבית בסדר-גודל של 10 — 12 אלף ל"י = 400 ימי עבודה לראש המשפחה בלבד. אך לאשרנו, המשפחות בהר הן גדולות, ולאשרנו הבנים המבוגרים צמודים למשפחה ולכפר וגם להם צריך לדאוג, כי הם רוצים תעסוקה במקום. כאן קורה איזה דבר מוזר: עד אשר אנו משקיפים מאמצים גדולים, כספיים, אירגוניים ומחשבתיים, לפיזור האוכלוסיה, הרי המחזלים במשק ההררי יגרמו וכבר גורמים אנטי-פיזור, או פיזור האוכלוסיה ב"ברס", אם אפשר לומר כך.

עכשיו, לאחר כלי-כך הרבה שנים, לאחר דין-ודב-רים של שנים רבות, מבטיח שר העבודה תעסוקה באזורי ההר על-ידי שירות התעסוקה. דבר זה לא ניתן עד עכשיו, אלא השלימו את פרוסתם הדלה בעבודות

להבהיר שמושג זה איננו סוג אחד. אם אמרנו שיש הבדל בין ישובים אלה לישובים אחרים שהוקמו אחר קום המדינה בשאר אזורי הארץ, הרי בין ישובי ההר, בינם לבין עצמם, יש הבדלים ניכרים, והסיבות לכך שונות: השוני בכמויות אמצעי הייצור שבידם וכן ההבדלים בכושר האירגון הפנימי ובכושר לפתח ולמצות את האפשרויות הקיימות.

אנחנו מודאגים מאוד ממצב ישובי ההר. יש לעשות כל מאמץ ולתקן כל מה שניתן לתקן ולהביא אנשים אלה למצב שיוכלו להתפרנס. הקושי הוא, שבאופן טבעי שטח הקרקע העומד לרשות ישובים אלה מצומצם. כבר ציין חבר-הכנסת חוגי, שבישובי ההר הגבוהה השטח נע בין 8-10 דונמים; בישובי הגבעות השטח גדול יותר - 20 דונם, וחלק מהם מגיע גם ל-25 דונם. הבעיה שלפנינו היא, קודם כל, איך להגדיל את שטח הקרקע לישובים אלה במקומות שיש אפשרויות כאלה. אני חווה כיום אפשרויות כאלה בחלק מן הישובים - באזור לטרון; אני מקווה שעוד תוך שנה זו תיקבע החלוקה הסופית. דבר זה יפתור בעיות של כמה מושבים. כן יש אזור גיון, שהזכיר אותו חבר-הכנסת חוגי. יחד עמו אני תמה מדוע צריכות לעבור שנים עד אשר מבצעים את התכנית. אני דואג עכשיו לפעולה מיוחדת כדי לבצע סוף סוף את ההחלטות, המסקנות, ההמלצות של הוועדה.

אני חווה אפשרות, תוך השנה הקרובה, לתקן מצבם של כמה ישובי הר בגליל המערבי, לאחר ששטח קרקע בגליל המערבי התפנה לנו בתקופה האחרונה. ויישובים אחדים בגליל העליון - אני חושב שזה יקח קצת יותר זמן -, שם אנחנו רואים אפשרות, על-ידי חילופי קרקעות ביניהם לבין ישובים קיבוציים שכנים, שהם יוכלו לקבל תוספת קרקע בעמק החולה, וכך ניתן יהיה לפתור בעיות הקרקע של כמה ישובים נוספים.

אם אני מדבר על ישובי הגליל העליון, הרי בשנים האחרונות נעשתה פעולה גדולה בתוספת כמויות מים רציניות. אני סבור שתוך השנתיים הקרובות תהיה תוספת רצינית - עם השלמת מפעל ההר.

יחד עם זאת, אינני יכול לומר שבה פתרנו את כל הבעיות. מינהל התיכנון יושב עכשיו על המדוכה הזאת. הוא יושב על המדוכה הזאת זה למעלה מחצי שנה, בודק ובוחר במפורט את המצב בישובים ועורך תכניות מפורטות ומותאמות לכל אחד מישובים אלו. הדבר מבוסס על האפשרות להגדיל את מכסות הים צור באותם ישובים שניתן להגדילן. כפי שאמרתי, אינני רואה אפשרות להגדיל את מכסות ייצור הביצים. בשנים האחרונות, למעשה כמעט כל הגידול, שהיה בייצור ביצים בארץ, הופנה בראש וראשונה אל ישובי ההר, שבידם יש כיום מכסות ייצור של 185 מיליון ביצים בקירוב - כ-21% מכל ייצור הביצים בארץ. אבל צפוי גידול בייצור בשר-עוף, ואנחנו דואגים לכוון אותו בראש וראשונה לישובי ההר. אנו מנסים לפתח שם גם ענפים שעד עכשיו לא פותחו, כגון גידול אווזים, גידול תרנגולי-הודו. יש גם התחלות של פיתוח גידולים ליצוא. בכמה ממושבי הפרודור עוסקים עכשיו ברצינות בגידול סוג מיוחד של פרחים - כלניות - ליצוא, ואנחנו

משרד העבודה; משרד המסחר והתעשייה; משרד הפנים, בתחום המוניציפלי; ומשרד החינוך והתרבות.

קיימת איזו ועדת תיאום, אבל כדי להניע את כולם ולכוון את מאמצי כולם לאפיק אחד לא די בתיאום; גם בין יחידות בתוך משרד אחד יש לא פעם חוסר תיאום ואנטגוניזם, כל שכן בין משרדים שונים. לפיכך, לא תיאום דרוש, אלא דרושה רשות סטטוטורית בעלת סמכויות מחייבות לביצוע הדברים המוסכמים. סבורני שמסכת בעיות אלה מחייבת דיון בכנסת.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר-החקלאות ח. גבתי:

גבתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. התיאור של חבר-הכנסת חוגי על המצב בישובי ההר הולם, בדרך כלל, את המציאות. בתוך הרשת המגוונת של ישובים חקלאיים, הסקטור הזה של ישובי ההר הוא הסקטור המחייב דאגה מיוחדת ומאמצים מיוחדים לפתרון בעיותיו. האמת היא, שאם עד היום לא הגענו לביסוס ישובי ההר, הרי זה נובע, בראש וראשונה, מן הקשיים והסייגים האובייקטיביים שיש לפיתוח הישובים האלה ולביסוסם הכלכלי.

אשר למספר המושבים בהר - פה אני נאלץ לתקן את המספר שמשרד חבר-הכנסת חוגי. מספר המושבים בהר הוא 49, ובהם 2,370 יחידות. נכון שמכלל זה רק חלק מוצא כיום את פרנסתו בחקלאות. ישובים אלה מתבססים, למעשה, על שני ענפים - על המטעים ועל הלול. מאחר שבחלק מישובים אלה לא הצליחו המטעים, ומלבד זאת, במשך השנים האחרונות, כפי שכבר צויין פה, יש ידידה במחירי הפירות, מרכז הכובד של הפרנסה של הישובים האלה עבר יותר לענף הלול, ובענף הלול, כפי שידוע לכם, אין כל סיכוי שבשנים הקרובות אפשר יהיה להרחיב את ייצור הביצים. בשנה האחרונה צימצמו את ייצור הביצים מחמת העודפים הקיימים. יש אפשרות מצומצמות למדי לפתח, בשנים הקרובות, את גידול בשר העוף. בישובים אלה, חלק ניכר מן המתיישבים עובדים, באופן חלקי ובאופן מלא, בעבודות חוץ. לפי הנתונים שבידנו, רק כ-60% מן המתיישבים עוסקים רק במשק החקלאי, והיתר עובדים בעבודות חוץ, חלקם עובדים בעבודות חוץ באופן מלא. אין להתפלא כי ההכנסה, שהם יכולים כיום מן המשק שלהם, אינה יכולה להספיק לפרנסתם, בייחוד כשהמדובר בפרנסת משפחות מרובות-ילדים.

בהזדמנות זו רצוני לציין, שדווקא בישובים אלה שמצבם הכלכלי מתוח כל-כך, יציבותם של המתיישבים עולה על יציבותם של המתיישבים בישובים בשאר חלקי הארץ. הם הרבה יותר קשורים למקום, לאזור ולכפר, והתנודות שם מעטות מן התנודות בישובים אחרים.

מבחינת אחוז העובדים בעבודות חוץ יש הבדל בין הישובים הקרובים יותר לאזורים העירוניים - לדוגמה, הישובים באזור ירושלים - לבין הישובים הרחוקים מן הישובים העירוניים, שהרבה יותר קשה להגיע משם למקום עבודה ולמצוא תעסוקה.

כאשר אנחנו מדברים על ישובי ההר, רצוני

אני סבור שיש גם מקום לבדוק איך להווייל להם כמה מאמצעי הייצור שהם משתמשים בהם, כגון מחירי המים, אשר בדרך כלל גבוהים יותר בהר מאשר במקומות אחרים. אני סבור שיש מקום לדון באפשרות של הקלות במחירי המים. אני גם סבור שאולי יש להביא בחשבון הטבות מיוחדות ליישובים אלה בתוך תכנית התמיכות והסובסידיות שלנו, באותם מוצרים שהם כלולים. בסובסידיות - ויש בעניין זה כמה הצעות קונקרטיות, שהגישו הנציגים של יישובי ההר.

כפי שאמרתי, מינהל התיכנון יושב עכשיו על מדוכת הבעיות האלה, ואני מניח שתוך חודשיים שלושה יוכל להגיש תכנית מפורטת יותר. הבעיה מכובדת מאוד, ואני מסכים בהחלט שכל הנושא של המצב ביישובי ההר יועבר לדיון בוועדת הכלכלה של הכנסת. המשרד שלנו והאנשים העוסקים בזה יעמידו לרשות הוועדה את כל החומר הדרוש ויגישו את כל העזרה הדרושה, כדי שהוועדה תוכל ללכץ את השאלות עד תום.

הי"ר ט. סנהדראי:

האם חברי-הכנסת חוגי מקבל את הצעת השר?

מיכאל חוגי (מפד"ל):
 מסכים.

הי"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה איפוא להצבעה את ההצעה להעביר את העניין לוועדת הכלכלה.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדת הכלכלה נתקבלה.

4. יוקר האשראי החקלאי

הי"ר ט. סנהדראי:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת שלמה רוזן: יוקר האשראי החקלאי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת רוזן.

שלמה רוזן (מפ"ם):

כבוד הישיבת-ראש, כנסת נכבדה, שיעור הרוון-חיות של הייצור החקלאי אינו מניח את הדעת והוא מפגר במידה ניכרת אחרי יתר ענפי המשק: התעשייה, הפיננסים והמסחר, ההובלה ועוד. זוהי תופעה מתמיהה, כאשר בייצור החקלאי דווקא הגענו לרמה אגרית-טכנית וטכנולוגית גבוהה, ובכמה ענפים אנו למופת לעולם כולו. הייצור החקלאי שלנו מתוכנן, החקלאים הם בעלי ידע מעולה, ופריון העבודה בחקלאות עולה מדי שנה בשנה ב-4%-5% בממוצע. עם זאת, הרוון-חיות היא בלתי-פוסקת. החקלאים אינה מותירה אלא תמורה נמוכה יחסית להון המושקע, והחקלאי לא ניתן לז' לצבור רווחים לתשלום החובות, לחידוש הציוד ולהשקעות הגדלות עם הטכנולוגיה המתקדמת.

בימים אלה פירסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את סיכומי השנה החקלאית תשכ"ח. לפי סיכומים אלה גדלה ההכנסה הנוצרת בחקלאות ב-3.5%,

והתמורה לעבודה ולהון של העצמאיים - ב-3% בערך. מספר העצמאיים גדל בשנה זו ב-1.5%-2%, בעוד מדד הוצאות המחיה עלה ב-1.5%. פירוש הדבר כי הכנסת החקלאים לא גדלה כלל, וזאת בשנה שההכנסה הלאומית לנפש גדלה ב-12.3%. כתוצאה מכך גדל הפער בין הכנסת החקלאים לבין יתר המגזרים, והכנסתו של החקלאי העצמאי היהודי, לעומת יתר הענפים, נסוגה מ-88 נקודות ב-1963 ל-78 ב-1968.

גידול פער זה מקורו בעובדת-היסוד המלווה את הייצור החקלאי בעולם ובישראל, והיא - מחירי התפוקה החקלאית מפגרים אחרי רמת המחירים של התשומה. מאז תשכ"ג עד תשכ"ז עלו מחירי התשומה החקלאית ב-21%, ואילו מחירי התפוקה של המשק המעורב עלו ב-14% בלבד, ומדד הוצאות המחיה עלה ב-26%. פער זה של 7%-8% בארבע שנים בלע כמחצית מן העלייה בפריון הייצור, והמתחצית השנייה לא הספיקה לכסות את העלייה ברמת-החיים של החקלאי, שלא עברה על הממוצע המקובל ולא הספיקה לכסות את הוצאות ההון הגדלות בייצור עם הגברת האינטנסיביות קציה במשק.

הגורם השני הקובע את מידת הרווחיות הפחותה של

על ההון המושקע בחקלאות, אשר הגיעה במחצית השנייה של שנות החמישים ל-4.6% בלבד. בבריטניה הריבית על מימון לבנייה היא 4.5%; בצרפת האשראי לשנה לחקלאות הוא 5% — ליבולים 4.25% ולהלוואות לזמן ארוך 5.25%, ולהתיישבות בנים — 2%. בגרמניה המערבית הניע מצב החקלאות את הממשלה למתן סובסידיות להוזלת האשראי החקלאי עד ל-5%, ובמקרים מסוימים 4%. בכל מקום וכללל ההשקעה הדרושה במבני מגורים ובבנייני ציבור כחלק אינטגרלי של ההשקעה ההכרחית במשק החקלאי.

לא מעט נעשה בשנים האחרונות על-ידי הסוכנות ומשרד החקלאות לשיפור מצבו הפיננסי של החקלאי בישראל. מספר גדול של משקים צעירים הועברו לביסוס, והם עברו מחסותה של המחלקה להתיישבות לטיפולו של משרד החקלאות. נחתמו אתם חוויים על הלוואות ההתיישבות, לפרעון במשך 50 שנה וב-2% ריבית. תנאים מיוחדים את הדעת. כמה משקים, שסבלו בשל תנאים אובייקטיביים קשים או בשל התפתחות חברתית קשה, נעזרו בהלוואות שיקום בריבית מוזלת. לאחר מאבק בוטלה ההצמדה, ושער הריבית להלוואות הפיתוח נקבע, כבתעשייה, ל-9%.

ב-1960 הוחל בשיטת האשראי המדוכה, המצ-מדה כל משק לבטח מסויים, הדואג לו ומפקח על פעילותו הפיננסית, שיטה המקובלת גם בארצות אחרות במערב. ב-1965 הוקמה ועדה לבדיקת בעיית מימון ההשקעות בהתיישבות החקלאית, והיא הציעה תוספת מימון של 90 מיליון לירות על-ידי הממשלה והבנקים בשנים תשכ"ה—תשכ"ח. מימון זה מיועד לחיסול פער המימון ובחלקו לקידום השקעות הכרחיות, ותכנית זו מתבצעת והיא השיגה תוצאות רצויות, אף כי תידרש תוספת אמצעים.

אף-על-פי-כן לא היה בכוחם של צעדים אלה להעלות את רווחיות הייצור החקלאי ולהבטיח צבירת אמצעים בהיקפים סבירים, שהיה בכוחם לשנות את המצב מיסודי. הריבית הממוצעת המשוכללת בחקלאות הגיעה ל-8.5%, והיא כוללת את הלוואות התקציב ב-2%, הלוואות למשקי שיקום ב-4.5% — 5%, ואילו כל יתר ההלוואות — הריבית שלהן נעה בין 9% — 12% ומעל לזה בשוק החפשי. והרי לא תיתכן הבדלה פיננסית כל עוד יצטרך המשק לשלם שער ריבית העולה על שיעור התמורה על ההון, שהייצור החקלאי מסוגל לשלם ואשר נעה מן 4% עד 6%, כפי שניסיתי להוכיח בדברי.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות היבור לשר החקלאות, לתשובה.

שר החקלאות ת. גבתי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הבעיה של אשראי לחקלאות היא בעיה קשה בכל ארצות העולם, אבל אצלנו היא בעלת אופי מיוחד והיא קשה יותר מסיבה אחת. בדרך כלל אצל אומות העולם המשק החקלאי נבנה במשך דורות. האב הוריש את המשק לבנו, ובמשק התרכזו החסכוניות במשך כל ימי חייו, וכך זה נמשך מדור לדור. המתיישבים שלנו הם הדור הראשון של ההתיישבות.

החקלאות הוא מבנה ההון של הייצור החקלאי והתמורה הנמוכה יחסית שהוא מותיר כתמורה להון המושקע.

החקלאות המודרנית היא ענף עתיד-ההון, והחקלאות הישראלית, המוגבלת בקרקע ובמים, מצווה על אחת כמה וכמה על אינטנסיפיקציה, והיא לא תתקיים אלא על-ידי עובד בעל רמת-חיים גבוהה. החקלאות הישראלית צעירה לימים, והיא חסרה כל צבירת הון של דורות קודמים כמקובל בעולם.

לפי דין-וחשבון בנק ישראל לשנת 1967, הגיע מלאי ההון לעובד בחקלאות ל-28,600 לירות, והתפוקה לעובד — ל-14,600 לירות; יחס ההון לתפוקה בחקלאות הוא איפוא 1.96, ואילו בתעשייה הישראלית היחס הזה, לעובד, הוא 20,000 לירות הון על 31,000 ל"י תפוקה או 0.65. אולם אין הייצור החקלאי, מן הסיבות שהזכרתי, מותיר תמורה כפולה להון, אלא נהפוך הוא.

את רווחיותם של ענפי המשק השונים הגנו מו-דדים לפי התמורה שהיא מותירה להון המושקע, והיא במשק בממוצע 12%; בתעשייה ובפיננסים תמורה של 15% — 20% נחשבת כסבירה, ואילו בחקלאות אין היא עולה על 5% בערך.

לפי השנתון הסטטיסטי מס' 19, נסתים מאז הרפת, אף במשקים ותיקים וגדולים, על הבסיס של 8% ריבית על ההון הפעיל ו-30 לירות ליום עבודה — בהפסד, והרפת היתה רווחית רק ב-4% תמורה להון וב-25 לירות ליום עבודה.

הלול במשק ותיק אין את עצמו בתשכ"ז רק ב-4% תמורה להון וב-24 לירות ליום עבודה. סלק הסוכר, אף בחשבון של 6% על ההון המושקע, לא אין את עצמו.

ענף ההדרים המתבסס בחלקו הגדול על עבודה שכירה, שהיא זולה מעבודת המתיישב, הותיר ב-1963/64 על ההון המושקע, וב-1964/65 — 9.1%; ב-1965 — 7.2%; ב-1966/67 — 8.3%, וזאת לפי החשבונות והנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מכאן גם מתקבלת המסקנה, כי אין ביכלתה של החקלאות לשלם יותר מאשר 5%, בערך, על ההון המושקע בה. לידי אותן המסקנות אנו באים גם על-פי בחינת המאזנים המקובצים של התנועות הקיבוציות.

לפי מאזן איחוד הקבוצות והקיבוצים בתשכ"ז, הרי הרכוש הכולל הגיע ל-460 מיליון לירות, ואילו התפוקה ל-249 מיליון לירות בלבד; הריבית — 22.7 מיליון, והרווח — 2 מיליון; ובסך הכל, תמורה להון — 25 מיליון או 5.4% ביחס להון המושקע.

לפי המאזן של הקיבוץ הארצי לשנת תשכ"ז, הגיע הרכוש ל-481 מיליון לירות; התפוקה ל-244 מיליון; הריבית ל-20.7 מיליון, והרווח ל-5.7 מיליון. התמורה להון — 26.4 מיליון לירות או 5.5% תמורה להון.

אין זו תופעה אפיינית לחקלאות הישראלית בלבד. הנה מציינים חקלאי ארצות-הברית, כי שער הריבית האפותיקאית, המגיע ל-5%, גבוה יותר מן התשואה

מאיר וילגר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
מה כלול במושג "חקלאות" בעניין זה?

שר-החקלאות ת. גבתי:
תיכף אגיד.

על כך יש להוסיף 20–25 מיליון לירות ריבית בעד מה שאנו קוראים "השקעות צרכניות": שיכונים, חדרי אוכל — כל מה שקשור בצרכנות שהמשק חייב בה וקיבל הלוואות כדי לספקה. אם נצרף את שני המספרים יחד, נקבל סכום המתקרב ל-80 מיליון לירות לשנה — ריבית שמשלמים החקלאים.

אני מודה ומתוודה: לפני חמש-עשרה, עשרים שנה האמננו שהחקלאות שלנו תהיה רווחית כל-כך, שתהיה מסוגלת לעמוד גם בריבית הגבוהה שהיא משלמת, להחזיר את ההלוואות ולפתח את המשק. לצערי הרב, אני נאלץ להודות שהמציאות הכזיבה את התקווה שלנו, ולמעשה כיום אנו עדים שצבירת ההון בחקלאות, גם בישובים הוותיקים (אם נוציא מספר קטן מאוד של ישובים שהצליחו לצבור הון וניתנה להם האפשרות להרחיב את המשק בלי להיכנס לחובות נוספים), כל הישובים, קיבוצים ומושבים כאחד — כל פיתוח, כל שיכלול, כל תוספת בהם לא באו בחלקם הגדול על-ידי ייצור הון, על-ידי רווחים, כי אם על-ידי הגדלת החוב.

מכאן מתעוררת השאלה: באיזו מידה יוכל המשק החקלאי להמשיך ולשאת בעומס זה של ריבית? אין אנו יחידים בזה. מקובל בעולם להתמורה להון בחקלאות נמוכה לאין ערוך מאשר בתעשייה, ואינני מאמין שיש כיום יעפים כל-שהם בחקלאות שיכולים לשאת בהוצאות ההון שהמשקים משלמים. לא בסוכנות, אבל בבנקים, אפילו בתקציב הפיתוח.

אנו עומדים איפוא באיזה מעגל-קסמים: המשק מתרחב, מגדיל את ההלוואות שלו, הריבית עולה, ההכנסות גדלות — ויחד עם זה אין הוא מסוגל להשתחרר — לא רק להשתחרר, אלא להקטין את עומס החובות ואת עומס הריבית. הזכירו פה שבשנים האחרונות נעשתה פעולה גדולה לתקן את המצב הכספי של עשרות רבות של משקים שהסתבכו קשה. הם הגיעו לעומס כזה של ריבית, שלא היתה להם כל אפשרות להמשיך. אינני בטוח שאם לא ננקוט אמצעים מבעוד מועד — לא נראה שורה חדשה של ישובים שעלולים להסתבך.

ועדת הורוביץ המליצה בשעתה שהלוואות מתקציב הפיתוח יינתנו בריבית של 4%, ולתקופת פרעון שתהיה מותאמת לאורך החיים של האובייקט שבשבילו ניתנת התקציב, אם זה בניין, אם זו מכונה, אם אלה בעלי-חיים — ושהיקף ההלוואה יהיה בין 85% ל-95% מההשקעה, כדי שהמשק לא יצטרך לקבל הלוואות לזמן קצר בתנאים גרועים, בבואו להשלים את שיעור הסכום הדרוש לביצוע ההשקעה. ועדת הורוביץ גם המליצה שהלוואות אלו יהיו צמודות לדולר או למדד יוקר המחיה, או למדד המחירים הסיטוניים של התוצרת החקלאית. לדעתי, המלצות אלה יש בהן משום הערכה נכונה של יכולת התשלום של המשק החקלאי בעד ההון שהוא מקבל.

כפי שכבר אמרתי, הריבית שמשלמים כיום בעד הלוואות מתקציב הפיתוח מסתכמת ב-6% ועוד 3%,

כבר בדין-וחשבון של ועדת הורוביץ משנת 1961 צויין כי בארצות אחרות האיכר ירש בדרך כלל את משקו מאביו ועליו היה לשאת רק בעול חידושו ושיכ-לולו, ובעת הצורך — בהרחבתו של המשק. אין עליו לשלם מהכנסתו השוטפת את מחיר הון היסוד הדרוש להקמת המשק. לא כן בישראל, בה נדרשה מן המשק החקלאי רווחיות מספקת להחזרת ההלוואות היסודיות ולחידוש המשק גם יחד.

מחברי הדו"ח מציינים שבתנאים רגילים אין אפשרות להחזיר תוך תקופת דור אחד את מלוא הערך של ההלוואות ובאותו זמן לצבור הון עצמי לחידוש ההשקעות. מכיוון שקרנות הבלאי מופנות במלואן או בחלקן לתשלום ההלוואות, נזקק המתיישב בתנאים רגילים בתמידות לאשראי לשם חידוש נכסיו המשק.

וזה המצב הקיים אצלנו. חלק ניכר מן המשקים קיבלו את ההון להשקעות היסוד בחלקן ממוסדות כספיים לתקופות קצרות באופן יחסי, בריבית גבוהה, ובודאי כל מה שחרג מהשקעות היסוד, שהיה קשור בהרחבת המשק ובשיכלול, צריך היה לקבל אשראי בריבית גבוהה. בשל כך הגיע מספר לא קטן של משקים להסתבכות כספית, היה צורך בכמה פעולות מיוחדות כדי לחלץ אותם ממצוקתם על מנת שיוכלו להמשיך בניהול סדיר של המשק שלהם.

עם התפתחות המשק שלנו הלך וגבר גם הצורך בהשקעות הון. פיתחנו משק מאוד אינטנסיבי. אנו רוצים להפיק הכנסות גבוהות ממכסת קרקע מאוד מצומצמת וממכסת מים דלה מאוד. את זה אפשר לעשות רק על-ידי השקעות הון גדולות. וכבר ציינו חברי-הכנסת רוזן את ההשקעות הגדולות הנדרשות כדי לקיים את המשק המודרני, כפי שאנו מוקימים.

לגבי שער הריבית אצלנו — לא הייתי עושה השוואות כוללות בין שער הריבית אצלנו לבין שער הריבית המקובל בארצות אחרות. כידוע, חלק ניכר מהשקעות היסוד, בהתיישבות החדשה בעבר, נעשה על-ידי הון מתקציב הסוכנות שניתן בתנאים התיישבותיים, לתקופת שנים ארוכה מאוד ובריבית נמוכה של 2%, שבכוחו של המשק לשאת. אבל כל מה שחורג מהשקעות היסוד האלה — והמשק צריך לשאוב את המקורות הכספיים, אם מתקציב הפיתוח ואם ממכסי הבנקים — הרי הריבית שהוא משלם כיום לתקציב הפיתוח היא 9%, וזה מורכב משני חלקים: 6% ריבית ו-3% פרמיה, במקום ההצמדה למדד יוקר המחיה.

הוא הדין בהלוואות לשיכון. והואיל והמשק דורש הון רב, הרי גם חובות המשקים גדולים מאוד ומגיעים להרבה מאות מיליוני לירות. אני חושב שסכום ההלוואות — מחוץ לתקציב הסוכנות — למוסדות כספיים, הלוואות לזמן ארוך והלוואות לזמן קצר, מסתכם ב-800 מיליון לירות לפחות.

אין להתפלא שהחקלאות משלמת סכומים גדולים מאוד של ריבית. לפי המספרים שבדי, שילמה החקלאות ריבית רק על ההון המושקע בייצור: בשנת תשכ"ו — 45 מיליון ל"י; בתשכ"ז — 49 מיליון ל"י; בתשכ"ח — 54 מיליון ל"י. וזה הולך וגדל מדי שנה בשנה ב-4–5 מיליון ל"י.

חוברת ח', ישיבה שמ"ח, כ' כסלו תשכ"ט (11 דצמבר 1968)
 – הצעות לסדר-היום (גבתי, ברעם, סנהדראי, ש. רוזן, וילנר) –

בסך הכל 9%. הדבר מחייב אותנו לבחון ולחפש דרך להקטין את העומס הזה.

אני מסכים בהחלט שהשאלה היא בעלת חשיבות לעתידה ולהתפתחותה של החקלאות בשנים הקרובות ואני מסכים שהנושא יועבר לוועדת הכלכלה של הכנסת, שתוכל לדון בבעיה מכל בחינותיה.

משה ברעם (מפלגת העבודה הישראלית):
 ועדת הכספים.

שר-החקלאות ת. גבתי:

אני מסכים שהנושא יועבר לוועדת הכספים, שתוכל לדון בבעיה.

הי"ר ט. סנהדראי:

האם חבר-הכנסת רוזן מסכים שהצעתו לסדר-היום תועבר לוועדת הכספים?

שלמה רוזן (מפ"ם):
 אני מסכים.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
 אני מציע שוועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה תועבר ההצעה לסדר-היום הנדונה.

הי"ר ט. סנהדראי:
 אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את העניין לוועדה, שתחליט עליה ועדת הכנסת, נתקבלה.

הי"ר ט. סנהדראי:

הישיבה הבאה של הכנסת – ביום ב' הבא בשעה 4 אחרי הצהריים. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 14.02.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות שמ"ו – שמ"ח

- א. שאלות. ט. הצעות לסדר-היום.
- ב. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ייעול שירותי ההתגוננות האזרחית), תשכ"ט–1968 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 4), תשכ"ט–1968 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק לתיקון דיני הרכישה לצרכי ציבור (תיקון), תשכ"ט–1968 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון), תשכ"ח–1968 (קריאה ראשונה) – דיון.
- ו. חוק איגודי מקרקעין (העברת זכויות מקרקעין), תשכ"ט–1968 (קריאה ראשונה).
- ז. החלטת ועדת הכנסת בדבר הוספת סעיפים 31ב, 31ג, 31ד לתקנון הכנסת.
- ח. חוק החסינויות וזכויות היתר הדיפלומטיות וה-קונסולריות, תשכ"ח–1968 (קריאה ראשונה).
- י. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תשכ"ז–1967 (קריאה ראשונה) – דיון.
- יא. חוק שירות התעסוקה (תיקון), תשכ"ח–1968 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק הרשות להשכלה גבוהה (הוראה ומחקר), תשכ"ח–1968 (קריאה ראשונה).
- יג. הצעות מעשיות להגברת העלייה מארצות הרוחה (הצעת חברי-הכנסת ב. אבניאל).
- יד. הקדשת אמצעים ליירווח ועידודה של התפתחות המחקר המדעי (הצעת חברי-הכנסת מ. ביבי).
- טו. חוק למניעת הונאה בכשרות, תשכ"ו–1966 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 26), תשכ"ה–1965 (קריאה ראשונה).

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות שמ"ו – שמ"ח

577. א. לין (מפלגת העבודה הישראלית): מצבם הקשה של נכי תאונות העבודה בארץ.
834. מ. חזני (מפד"ל): המצב בישובי ההר ועתידם.
877. ש. רוזן (מפ"ם): יוקר האשראי החקלאי.
897. מ. אונא (מפד"ל): ממצאי ועדת החקירה לדליקה שפרצה בשדה תעופה לוד.
898. י. גולן (המפלגה הליברלית העצמאית): מסקנות הוועדה לבדיקת נסיבות הדליקה בנמל התעופה לוד.
906. ר. צברי (מפלגת העבודה הישראלית): מסקנות ועדת החקירה לבדיקת סיבת השריפה בנמל התעופה לוד ומשמעותן.
921. ש. תמיר (המרכז החפשי): התנחלות נרחבת נוכח חידוש פעולות מלחמתיות של האויב.

סיכום הישיבות

- ישיבה שמ"ו (י"ח בכסלו תשכ"ט – 9 בדצמבר 1968)**
 היו"ר – ק. לו; ד. נצר.
- א.** חברי הכנסת דוד גולומב הצהיר הצהרת אמונים.
- ב.** ראש-הממשלה ל. אשכול השיב על 26 שאלות של חברי הכנסת: א. אבנרי, י. תמיר, ש. תמיר, נ. פלד, ע. דגני, ח. כהן-מגורי, ש. ארבל-אלמוזלינג, ש. כהן-צידון, ש. מיקוניס, ג. האוזנר, מ. בן-פורת, א. ורדיגר.
- ג.** יושב-ראש הכנסת ק. לו קידם בברכה את המשלחת הפרלמנטרית ממאוריציס, שנכחה בישיבה.
- ד.** שר-החקלאות ח. גבתי השיב על 24 שאלות של חברי הכנסת: ש. רוזן, א. חביבי, מ. ח. שטרן, ש. מיקוניס, ת. טובי, א. לוי, ש. ארבל-אלמוזלינג, ד. הקטין, נ. פלד, מ. ידיד, א. אבנרי, ד. לוי.
- ה.** שר-הבטחון מ. דיין השיב על 13 שאלות של חברי הכנסת: נ. פלד, ש. רוזן, י. תמיר, ש. כהן-צידון, א. חביבי, א. אבנרי, ג. האוזנר, ד. לוי, ע. זועבי, ת. טובי.
- ו.** מוזכר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ז.** שר-הבטחון מ. דיין הביא לקריאה ראשונה חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ייעול שירותי ההתגוננות האזרחית), תשכ"ט-1968. בוויכוח השתתפו: י. תמיר, י. רפאל, א. אבנרי, א. שוסטק, ח. כהן-מגורי, ו. שם-טוב. שר הבטחון השיב למת-ווכחים.
- ח.** הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוץ והבטחון.
- ט.** בהמשך הדיון על חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון), תשכ"ח-1968, קריאה ראשונה, השתתפו: ש. ז. אברמוב, מ. ארם, נ. פלד, ת. טובי, ש. ארבל-אלמוזלינג, מ. ידיד, ט. סנהדראי, א. אבנרי, מ. פרוש.
- ישיבה שמ"ז (י"ט בכסלו תשכ"ט – 10 בדצמבר 1968)**
 היו"ר – י. נבון; א. תלמי.
- א.** מוזכר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב.** שר-המשטרה א. ששון השיב על 4 שאלות של חברי הכנסת: מ. ארם, ש. תמיר, א. אבנרי.
- ג.** שר-החוץ א. אבן השיב על 32 שאלות של חברי הכנסת: ש. ארבל-אלמוזלינג, ש. תמיר, י. תמיר, נ. פלד, א. אבנרי, ש. מיקוניס, ש. כהן-צידון, ד. ארזי, ג. האוזנר, מ. סורקיס.
- ד.** סגן השר לקליטת העלייה א. אליאב השיב על 11 שאלות של חברי הכנסת: ש. רוזן, ש. מיקוניס,
- א.** אבנרי, מ. בן-פורת, ש. כהן-צידון, ש. ארבל-אלמוזלינג, מ. ידיד, ט. סנהדראי, ד. לוי.
- ב.** מ. אונא, י. גולן, ור. צברי הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר מסקנות הוועדה לבדיקת נסיבות הדליקה במל התעופה לוד. שר-התחבורה מ. כרמל השיב להצעות.
- ג.** הוחלט: להעביר את ההצעות לוועדה שתיקבע עלידי ועדת הכנסת.
- ד.** שר-המשפטים י. ש. שפירא הביא לקריאה ראשונה חוק איגודי מקרקעין (העברת זכויות מקרקעין), תשכ"ט-1968. בוויכוח השתתפו: י. בדר, י. הררי, שר המשפטים העיר הערה פרוצדורלית.
- ישיבה שמ"ח (כ' בכסלו תשכ"ט – 11 בדצמבר 1968)**
 היו"ר – א. בן-אליעזר; ט. סנהדראי.
- א.** מוזכר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב.** סגן שר הפנים י. ש. בן-מיאיר השיב על 7 שאלות של חברי הכנסת: מ. ידיד, א. אבנרי, ש. אלזני, א. טיאר, א. ורדיגר, י. תמיר.
- ג.** שר-העבודה י. א. אלמוגי השיב על 29 שאלות של חברי הכנסת: א. שוסטק, א. חביבי, ר. הקטין, ר. ארזי, א. אבנרי, ש. מיקוניס, ש. ארבל-אלמוזלינג, י. גולן, ד. לוי, ר. צברי, נ. פלד, א. טיאר, מ. ארם.
- ד.** ש. תמיר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר התנחלות נרחבת נוכח חידוש פעולות מלחמתיות של האויב. ראש-הממשלה ל. אשכול השיב להצעה. ש. כהן-צידון הציע להעביר את העניין לוועדת החוץ והבטחון.
- ה.** הוחלט: להסיר את ההצעה מסדר-היום.
- ו.** א. לין הגיש הצעה לסדר-היום בדבר מצבם הקשה של נכי תאונות העבודה בארץ. שר-העבודה י. א. אלמוגי השיב להצעה.
- ז.** הוחלט: להעביר את ההצעה לוועדת העבודה.
- ח.** מ. חוני הגיש הצעה לסדר-היום בדבר המצב בישובי ההר ועתידם. שר-החקלאות ח. גבתי השיב להצעה.
- ט.** הוחלט: להעביר את ההצעה לוועדת הכלכלה.
- י.** ש. רוזן הגיש הצעה לסדר-היום על יוקר האשראי החקלאי. שר-החקלאות ח. גבתי השיב להצעה.
- יא.** הוחלט: להעביר את ההצעה לוועדה שתיקבע עלידי ועדת הכנסת.

- 29-31. מיצויים לממשלת ארצות-הברית על הפגיעה באניה "ליברטי". 740
32. תכניתו של האפיפיור בעניין המקומות הקדושים לנצרות בארץ. 741
33. עסקת הנשק בין ירדן וארצות-הברית. 742
34. שיחות עם נציגי ממשלת ארצות-הברית על יחסי ארצות-הברית - ישראל. 742
35. פעולת משרד החוץ בעקבות החלטת הכנסת להחיש עזרה לתושבי ביאפרה. 742
36. סיפורה של מרת ל. דניאל על פנייתה לשגרירות ישראל בקפריסין. 742
37. העדר חומר מודפס עברי בבית אגנה פרנק באמסטרדם. 743
38. תוצאות פנייתו של נשיא ארצות-הברית אל ראש הממשלה. 743
39. ביקוריהם של אנשי נציגויות-חוץ בשטחים המשוחררים. 744
40. נוסח האיגרת שהוגשה לד"ר יארינג בשם ממשלת ישראל. 744
41. דחיית ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית ובדרוש אמריקה. 744
- 42-45. מדיניותה של ממשלת ישראל בעניין האמנה למניעת התפשטותו של נשק גרעיני. 744
46. ישראל ונאט"ו לאור התעצמותו של הצי הסובייטי בים התיכון. 745
47. משמעותה של חתימת מצרים על חוזה שביתת-הנשק משנת 1949. 745
48. מגעים בין ארצות-הברית וברית-המועצות בשאלת יישוב הסכסוך במזרח התיכון. 745
49. יחס הממשל האמריקני לישראל לאחר בחירת נשיא חדש בארצות-הברית. 746
50. אפשרות הצטרפותה של ישראל לנאט"ו. 746
51. אמצעים שנוקטת ממשלת ישראל להגנה על יהודי פולין. 747
52. מצבם של יהודי צ'כיה לאחר הפלישה הסובייטית. 747
53. התעללות שלטונית פולין באזרחית הישראלית א. רוזן. 747
54. עמדת הממשלה לגבי האפשרות של הרחבת סמכויותיו של ד"ר יארינג. 748
55. נזקי בצורת ופיצוי בצורת בתשכ"ח. 748
56. יבוא צאן חי לצרכי מזרח ירושלים. 748
57. אי-פתיחת מעיינות חמת גדר. 748
58. הצטברות יבולי טבק אצל חקלאי איקסאל. 749
59. ייסוד מפעלי תעשיה ביישובי ההר. 749
60. דין-ודברים בין מינהל מקרקעי ישראל והפליטים היושבים בטמרה. 749
61. אספקת מי שתייה לבתי התושבים באלבעינה. 750
62. תיכנון אספקת המים בצפת. 750
63. השמדת עודפי חצילים במושב הגלב. 750
64. אספקת מים לקיבוץ עין זיוון. 750
65. דיג במפרץ אילת ובים סוף. 751
- ג. חילופי גברי בוועדת הכספים. 751
- ד. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (החזקת תעודת זהות והצגתה), תשכ"ט-1968 (קריאה שנייה וקריאה שלישית) 751
- ה. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 7), תשכ"ט-1968 (קריאה שנייה וקריאה שלישית) 754
- ו. חוק ההוצאה לפועל (תיקון), תשכ"ט-1968 (קריאה שנייה וקריאה שלישית) 754
- ז. חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 4), תשכ"ט-1968 (קריאה ראשונה) 755
- ח. חוק לתיקון דיני הרכישה לצרכי ציבור (תיקון), תשכ"ט-1968 (קריאה ראשונה) 759
- ט. חוק לביטול חוקי בלו שנושנו, תשכ"ט-1968 (קריאה שנייה וקריאה שלישית). 764

הישיבה השלוש-מאות וחמישים ואחת של הכנסת השישית (כ"ז כסלו תשכ"ט – 18 דצמבר 1968)

- 765 א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
- 765 ב. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשכ"ט-1968 (קריאה שנייה וקריאה שלישית)
- ג. שאילחות ותשובות
- 766 1. הצעה ל"חברת ישראל" לרכוש מניות רגילות של חברת החשמל
- 767 2. הוצאות התקנת ההארקה, הנובעת מהחלפת צינורות המים
- 767 3. עבודות הנקיון בבניין החדש של בתי-המשפט בתל-אביב
- 767 4. עיכוב בחידוש מינוי של שופט התעבורה בירושלים
- 768 5. עמדת הממשלה בעניין רישום הלאום במרשם התושבים
- 768 6. סמכותו של שר הפנים בעניין רישום אזרחים כיהודים
- 768 7. הצנעת המלים "יוצאי להקות צבאיות" על גבי מודעות של מופעי בידור
- ד. הצעות חוק של חברי כנסת
- 769 1. חוק לתיקון פקודת המכרות, 1925, תשכ"ח-1968
- 771 2. חוק הבחירות (דרכי תעמולה) (תיקון), תשכ"ט-1968
- 772 3. חוק הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות בשנת תש"ל (מימון, הגבלת הוצאות וביקורת), תשכ"ט-1968
- 774 4. חוק הבטחת שוויון לבחירות, תשכ"ט-1968

נספחות

- 782 א. סדר-היום לישיבות שמ"ט-שנ"א
- 782 ב. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשכ"ח-1968 (הוגשה על-ידי חבר-הכנסת מ. ורטמן)
- 783 ג-ו. החלטות בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס
- 783 ז. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (החזקת תעודת זהות והצ"גתה), תשכ"ט-1968
- 784 הסתייגות לחוק הג"ל
- 784 ח. הצעת חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 7), תשכ"ט-1968
- 784 ט. הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון), תשכ"ט-1968
- 785 י. הצעת חוק לביטול חוקי בלו שגושנו, תשכ"ט-1968
- 785 יא. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על אניות) (תיקון), תשכ"ט-1968
- 785 יב. הצעת חוק לתיקון פקודת המכרות, 1925, תשכ"ח-1968 (הוגשה על-ידי חבר-הכנסת י. תמיר)
- 786 יג. הצעת חוק הבחירות (דרכי תעמולה) (תיקון), תשכ"ט-1968 (הוגשה על-ידי חבר-הכנסת י. רפאל)
- יד. הצעת חוק הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות בשנת תש"ל (מימון, הגבלת הוצאות וביקורת), תשכ"ט-1968 (הוגשה על-ידי חבר-הכנסת י. בדר, מ. ברעם, י. גולן, מ. חוגי, י. קרגמן, ו. שם-טוב)
- טו. הצעת חוק הבטחת שוויון לבחירות, תשכ"ט-1968 (הוגשה על-ידי חבר-הכנסת ש. כהן-צידון)
- 788 טז. מסקנות ועדת העבודה בשאלת "האבטלה בסקטור הערבי" ו"מצב האבטלה בקרב הפועלים הערביים"
- 789 הצעת מיעוט
- 790 סיוכם הישיבות